

Vedtak gjort på årsmøtet i Vestland Arbeiderparti

Innhold

1	Lik tilgang på helsetenester og medisinar uavhengig av pengebok	2
2		
3		
4	Retten til å bestemme over eigen kropp	4
5	Næring.....	6
6	Regionreforma – arbeidsoppgåver, tenester og økonomi.....	8
7	Likestilling og inkludering.....	9
8	Infrastruktur.....	10
9	Internasjonal solidaritet.....	14
10	Ein human og rettferdig flyktning og integreringspolitikk.....	17
11	Byutvikling og bustadbygging	18
12	Barnehagar.....	20
13	Arbeidsliv	21
14	Klima, energi og miljø	23
15	Fjorddeponi og gruvedrift.....	25
16	Arbeiderpartiet skal sikre eit desentralisert vidaregåande skuletilbod til alle	26
17	Rett til læreplass	26
18	Skolegudstjenester.....	26
19	Framlegg til endring av nett tilknytning for Elkem Bremanger.....	27
20	Gratis parkering ved sjukehus.....	27
21	Tannhelsetilbod for eldre.....	28
22	Ei fullverdig erstatningsordning ved avviking av pelsdyrnæringa.....	28
23	Responstid for ambulanser	28
24	Barnevern.....	29
25	Anti-slaveri-lov	30
26	Livslang læring og fagskole	31
27		

28	Studentboliger	33
29	Tiltak for å sikre høy vaksinedekning i barnevaksinasjonsprogrammet	33
30	Kampen for å forhindre vold, voldtekt og overgrep	34
31	Vold i nære relasjoner.....	36
32	Forbud mot kjøp av sex.....	36
33	Skolegudstjenester.....	37
34	Rødgrønn skattepolitikk.....	38
35	Sosialdemokratisk skattepolitikk	39
36	Retten til god seksuell helse	40
37	Framtidsretta seksualitetsundervisning	41
38	Høyrepopulisme og ekstremisme i vekst.....	42
39	Styrk eldreomsorga.....	42
40	NEI til classeskilje ved assistert befruktning og fosterdiagnostikk	43
41	En aktiv alderdom	43
42		
43		
44	Lik tilgang på helsetenester og medisinar uavhengig av pengebok	
45	Dagens helsepolitikk og sjukehusøkonomi bygger opp under utvikling av classeskilje. Ein del	
46	tilgjengelege medisinar, for eksempel innan kreftbehandling, er kun tilgjengeleg for dei som	
47	er i stand til å finansiera det sjølv. Ein prioriterer medisinar som krev omfattande behandling	
48	på sjukehuset og gjev ekstra byrde for pasientane. Pasientreiser fungerer dårleg. Det	
49	rammar mange og er særleg sårbart når fleire og fleire er avhengig av transport til og frå	
50	behandling. Frykt for at vanlege medisinar, som til dømes blodtrykksmedisinar, blir	
51	mangelvare.	
52		
53	Beslutningsforum, sett saman av adm.dir. i helseforetaka, er ansvarlege for prioriteringane.	
54	Samstundes er dei ansvarlege for den krevjande sjukehusøkonomien. Det medfører at	
55	medisinar, som du til dømes kan kjøpa på private klinikkar som Aleris, kun blir tilgjengeleg	
56	for dei med tjukke pengebøker.	
57	Dette rammar mange. Dette er uforståeleg for pasientar og pårørande. Dette er	
58	uakseptabelt.	
59		
60	Vestland Ap krev:	
61	• Nei til eit klassesdelt helsetilbod.	

- 62 • At det offentlege helsetilbodet skal tilby minst like gode tenester/medisinar som det
63 private
- 64 • At staten sikrar at alle får livreddande medisinar, uavhengig av om ein har råd til å
65 betale for dei eller ikkje.
- 66 • At helseminister Bent Høie vidareutviklar eit finansieringsopplegg som innfrir eit
67 offentleg tilbod til alle
- 68 • At sjukehusøkonomi ikkje er eitt av kriteria beslutningsforum legg til grunn i
69 prioriteringane om kva medisinar som kan nyttast.
- 70 • At kvaliteten på pasientreisar hevast betydeleg.
- 71

Retten til å bestemme over eigen kropp

Alle kvinner har rett til sjølvbestemt abort i Norge etter at abortlova vart innført i 1978. Arbeidarpartiet er eit likestillingsparti, og har heile tida vore ein forkjempar for kvinner sin rett til å bestemme over eigen kropp. Vestland Arbeidarparti meiner at kvinner sin rett til sjølvbestemt abort er ein svært viktig rett, som vi ikkje vil rokke ved. Abortlova har no eksistert tilnærma uendra i over 40 år. Den var i si tid eit godt kompromiss, som har hatt støtte i eit stort politisk fleirtal, uavhengig av kven som sit med regjeringsmakt.

Det overordna målet må vere å redusere tal uønskte svangerskap og at aborttala skal vere lågast mogleg. I tillegg at abortar kan utførast tidlegast mogleg. Tal frå Folkehelseinstituttet viser at aborttala dei siste åra har vore historisk låge og framleis er fallande. Nedgangen skuldast ein markant nedgang i talet på uønskte svangerskap blant kvinner under 25 år. Åtte av ti abortar vert utført før 9. veke. Noreg har den lågaste abortrata i Norden. Dagens abortlov slår fast at den gravide er suveren i si avgjerd fram til veke 12. Dersom ein ynskjer abort etter veke 12, må den gravide søke til ei abortnemnd.

Arbeidarpartiet har som mål at flest mogleg abortar skal skje tidlegast mogleg. Eit viktig tiltak då vert tilbod om tidleg diagnostikk for alle. Både med tidleg ultralyd, men også eventuell NIPT-blodprøve ved behov. Dette skal vera eit tilbod til alle uavhengig av økonomi. Det skal vere tilbod om støttesamtaler og rettleiing til alle.

Juridisk abort er eit forslag om å la barnet sin biologiske far seie frå seg alle rettar, privileger og ansvar inkludert økonomisk støtte, før barnet vert fødd. Vestland Arbeidarparti meiner dette er ansvarsfråskriving av farsrolla, og at det vil etterlate mor i ein særleg vanskeleg situasjon, der ho vil vere åleine om både omsorg, praktisk og økonomisk ansvar. Vi er sterkt mot ei svekking av barnet og mor sine rettar ved fødsel.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Utvide tilbod om tidleg diagnostikk for alle. Dette gjeld mellom anna tilbod om tidleg ultralyd og eventuell NIPT-blodprøve frå 35 år
- At det vert informert om og tilbuddt gratis oppfølging og etterkontroll til kvinner som har fått gjennomført abort
- Ikkje innføre juridisk abort

Vestland Arbeidarparti ynskjer å avskaffe dagens abortnemnder. Nemndene må erstattast med eit system som byggjer på dei gravide si sjølvråde, integritet og verdigheit. Systemet må ta høgde for ny teknologi og støtta kvinnene sitt val ved å sirka lik tilgang til nøytral og objektiv informasjon om diagnostikk og andre forhold.

Vestland Arbeidarparti vil:

● Avskaffe abortnemndene og erstatte ordninga med et system som byggjer på dei gravide si sjølvråde, integritet og verdigheit.

● Dette innebærer at kvinna har rett til sjølvbestemt abort inntil veke 18

Kampen mot barnefattigdom

Vestland Arbeidarparti vil ha eit Noreg med små forskjellar mellom folk, derfor må vi skjerpe kampen mot barnefattigdom. Vi trur på at noko av det viktigaste for at alle skal leve trygge og frie liv er moglegheita til å arbeide og tene sine eigene pengar for seg sjølv og familie. Nesten 100.000 barn lever i relativ fattigdom i Noreg i dag. Det kan være manglende midlar til å dra på ferie, betale idrettskontingenten, kjøpe kler eller ha råd til ein tilfredsstillande bustad. Arbeidarpartiet meiner at alle barn skal ha dei same rettane og moglegheitene. Derfor må målet vere at både barnehage og SFO blir gratis for alle barn.

Barnetrygda er eit viktig tiltak mot barnefattigdom. Då barnetrygda blei innført i 1946, var den meint som eit tiltak for å sikre at forsette hadde råd til å kjøpe mat og kler. I dag er fattigdom som samfunnsproblem meir samansett. Når fattigdommen har endra seg, må også barnetrygda oppgraderast. Difor meiner Arbeidarpartiet at barnetrygda skal aukast til 1550 kroner per barn i månaden.

Kommunane har fram til 2019 fått høve til å velgje om dei vil behalde barnetrygda utanfor berekningsgrunnlaget for sosialhjelp eller ikkje. Dette er no endra. Då ein regna barnetrygda som inntekt, fekk barnefamiliar mindre pengar enn dei hadde behov for.

Foreldrebetalinga for barnehage og SFO i mange kommunar er veldig høg fordi ein ikkje ser barnehage og SFO samla og ikkje tilbyr søskenmoderasjon. Kommunen skal gi eit tilbod om skulefritidsordning før og etter skuletid for elevar i 1. - 4. årstrinn, og for barn med særskilte behov i 1. – 7. klasse. Vestland Arbeidarparti skal jobbe for gratis SFO for elevar frå 5. – 7. årstrinn med særskilte behov. Målet må vere at dette blir ordninga for alle kommunar i Noreg.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Auka barnetrygda til 1550 kroner per barn i månaden. Beløpet skal indeksregulerast.
- Halde barnetrygda utanfor berekningsgrunnlaget for sosialhjelpsatsane.
- Fryse makspris for barnehage på 2018-nivå, og innføra gratis barnehage for alle femåringar.
- Fjerne kontantstøtta.
- Innføra utstyrsbibliotek i alle kommunar.
- Innføra søskenmoderasjon i både barnehage og SFO.
- Innføra eit gratis måltid i skulen for alle barn.
- Innføra gratis/friplassar i SFO for elevar med særskilte behov på 5. – 7. årstrinn.
- Utgreia og arbeida for gratis SFO for alle barn minst to timer kvar dag etter skuletid.

- På sikt gjere barnehage og SFO gratis for alle barn.
- Arbeide for aktivitetskort som gir barn frå låginntektsfamiliar tilbod om gratis aktivitetar

Næring

Ein offensiv næringspolitikk

Vestland Arbeidarparti har eit variert, kunnskapsrikt og nyskapande næringsliv. Petroleumsnæringa har vore drivaren i utviklinga og det vil vera krevjande å utvikla nye næringar som kan erstatta den høge produktiviteten i oljenæringa. Dei nye næringane kjem i stor grad til å byggja på den kompetansen som finnest i offshoreindustrien. Vestland Arbeidarparti vil ha ein offensiv næringspolitikk i eit nært samspel mellom forskning, utdanning og næringsliv.

Verkemiddelapparatet som blant anna Innovasjon Norge, Enova og kommunale/regionale næringsfond må oppretthaldast og styrkast. I tillegg må forskning og utdanningsmiljøa bli knytt tettare til industriklyngene. Ein god digital infrastruktur er ein føresetnad for å utvikle næringslivet og sikre busetnad i heile landet.

Eit velfungerande næringsliv er avhengig av trygge arbeidsforhold. Kampen mot sosial dumping må styrkast for å sikra gode arbeidsvilkår både i landbruk, reiseliv og næringslivet generelt. Det er eit klart behov for å ta sterkare grep mot dei useriøse transportaktørane for å sikra både trafikktryggleik og arbeidsforhold, og Vestland Ap er difor tydelege på at det er uaktuelt å innføra EU sitt nye kabotasjeregulering i Noreg.

Industri

Industrien skapar store verdier og mange arbeidsplassar på Vestlandet. Vi treng ein aktiv industripolitikk. Vestlandet har mange fortrinn som gjer dette mogleg: rik tilgang på naturressursar, sterke kompetansemiljø og evne til å samarbeida på tvers av bransjar.

Det ligg eit stort potensiale innan fleire industrielle sektorar, mellom anna kraftforedlende industri, design- og merkevare industri, samt maritim industri. Mineralnæringa må utviklast vidare med høge miljøkrav og med vekt på produktutvikling og innovasjon. Vestland Arbeidarparti vil arbeida for vidareføring av CO2-kompensasjonsordninga etter 2020 med minst 75% kompensasjon for norsk industri. Dette er viktig for å sikra norske arbeidsplassar, og sørgje for at industri ikkje vert flytta til land med mindre stram klimapolitikk. Noreg må ha konkurransedyktige rammevilkår som gjer det attraktivt å investere i norsk industri.

Trepartsamarbeidet blir stadig viktigare for norsk industri. Dei bedriftene som lukkast med omstilling har høg medverknad og høg organisasjonsgrad. Vestland Ap vil ha fokus på det

fagleg politiske samarbeidet. Det må bli meir attraktivt å velja yrkesfaglege studieretningar og fagutdanning. Industriproduksjon vil i framtida vere kunnskapsbasert og vil stille krav til kontinuerleg etter- og vidareutdanning.

Ambisjonen om å ta ressursane våre i bruk, både på land og i havet, skal kjenneteikna vår industripolitikk. Framover må norsk industri få gode og langsiktige rammevilkår.

Landbruk

Landbruk er ei viktig næring i Vestland og gjev også grunnlag for mange arbeidsplassar innan næringsmiddelindustrien i fylket. Vestland Arbeidarparti vil ha ein politikk som gjer at produksjon av mjølk, kjøt, frukt og bær kan drivast i eit småskala landbruksfylke som Vestland. Landbruket i fylket må byggast på produksjonar der grovfor og beite inklusiv utmarksbeite er dei viktige innsatsfaktorane.

Midlane til investering og bedriftsutvikling i landbruket, IBU-midlane, er i dag for små til å dekke behovet for investering i landbruket, og det er i tillegg ventetid på klarsignal om støtte. Vestland AP krev difor at investeringsstøtta i landbruket må minst doblast i høve til dagens nivå. Dette er heilt naudsynt om ein skal få fornying av driftsbygningane til lausdrift og ikkje minst få ungdom til å satse på ei framtidsretta utbygging og fornying av driftsbygningane.

Frukt og bær

Frukt- og bær dyrking er viktig for Vestland fylke. Områda som er rekna for å vera Noregs frukthage finn i dette fylket. Frukt og bær må difor vere eit satsingsområde. Vestland Arbeidarparti vil i lys av klimaendringane arbeide for utvida rammer for næringa for å tilpasse seg desse endringane.

For at Vestland framleis skal vere Noregs frukthage og produsere frukt av ypparste kvalitet, ynskjer difor Vestland AP forsterka tilskotsordningar.

Havbruk og sjømatnæringa

Vestland Arbeidarparti vil aktivt arbeide for å utvikle havbruksnæringa. Havbruksnæringa har utvikla seg til å bli en svært viktig industri langs kysten. Næringa er framtidsretta, og er også blitt ein stor eksportindustri.

Vestland Ap meiner Noreg må ha ambisjonar om å leggje til rette for ytterlegare berekraftig vekst i sjømateksporten. I dag vert 82% av oppdrettsfisken eksportert ubehandla. Vestland Arbeidarparti vil at ein langt større andel skal bearbeidast i Noreg for å skapa fleire lokale arbeidsplassar og større verdiskaping. Sjømatnæringa har gått frå å vere ei rein primærnæring til å bli ei høgteknologisk næring. Vestland Arbeidarparti skal styrke den marine opplæringa på vidaregåande-, fagskule- og høgskulenivå for å sikre rekruttering til næringa. Vi vil også styrke og vidareutvikle Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet.

228 Teknologiske og biologiske innovasjonar må løysa utfordringane knytt til lakselus og
229 rømming, samt utvikle ny teknologi som havbaserte løysingar og landbasert oppdrett, irekna
230 lukka anlegg. Staten bør utlyse ny runde med utviklingskonsesjonar for å stimulera til meir
231 bærekraftig havbruksproduksjon. Norsk sjømat spelar ei viktig rolle i FNs berekraftsmål om
232 bruk av havet på ein bærekraftig måte, og for å auke matproduksjonen i verda.

233

234 Havbruk krev store sjøareal. Havbrukskommunane må få årleg kompensasjon for bruk av
235 fellesskapets sjøareal. Vestland Ap meiner vi må byggje vidare på havbruksfondet og sikre
236 at framtidig vekst gir ei stabil, årleg kompensasjon til dei kommunane og regionane som legg
237 til rette for næringa.

238

239 **Reiseliv**

240 Vestland Arbeidarparti vil legge til rette for ei bærekraftig satsing på reiselivet i nye Vestland
241 fylke. Vestlandet har unike føresetnader for å tilby attraktive reiselivsprodukt. Naturen og
242 fjordane er eineståande og gjev grunnlag for eit rikt tilbod av opplevingar.

243

244 Reiselivsnæringa er ei viktig distriktsnæring som har eit stort potensial for å skape verdier og
245 arbeidsplassar i heile fylket, samstundes som Bergen vil vere «motoren» for denne satsinga.
246 Vestland Arbeidarparti vil legge til rette for heilårs reiseliv og heilårs arbeidsplassar.

247 Vestland Arbeidarparti vil styrke den administrative og strategiske satsinga på reiseliv og
248 utarbeide ein reiselivsstrategi for Vestland fylke basert på ei bærekraftig utvikling av både
249 reiselivet og reisemåla. Vi vil vidareføre tilskot og satsing på Fjord Norge og regionale
250 destinasjonsselskap.

251

252 For å få til vekst i næringa vil Vestland Arbeidarparti satse på enklare kommunikasjonar inn
253 til Vestland og ein saumlaus infrastruktur for kommunikasjon innanfor eige fylke. Dei tilboda
254 som vert utvikla for tilreisande vil også vere attraktive for innbyggjarane. Dette vil også vere
255 med på å styrke bu kvaliteten på fleire stader i Vestland og då særleg i distrikta.

256

257 **Regionreforma – arbeidsoppgåver, tenester og økonomi**

258 Det nye Vestland fylke har ressursane, kompetansen, engasjementet og viljen som skal til
259 for å skape verdier og grunnlag for å leve innhaldsrike liv. Fylket vårt skal vere ein trygg og
260 god plass for folk å bu. Det skal vere gode offentlege tenestetilbod i alle delar av fylket,
261 trygge arbeidsplassar og eit velutbygd vegnett med gode kollektivtilbod. Regionreforma er
262 ei demokratireform. Like viktig som å flytte arbeidsplassar ut frå Oslo, er det å legge allereie
263 desentraliserte statlege arbeidsplassar under demokratisk, regional folkevald styring.

264 Arbeidarpartiet meiner at arbeidsplassar knytt til nye oppgåver og utflytting av statlege
265 arbeidsplassane skal bli fordelt til heile fylket. Vestland Arbeidarparti vil arbeide for at nye
266 oppgåver vert overført frå staten til fylka, saman med auka ressursar som sikrar at fylket kan

267 løyse nye oppgåver på ein god måte.

268

269 Vestland Arbeidarpart meiner det er naudsynt med auka overføringar til Fylkeskommunen
270 og kommunane for å løyse oppgåver og for å unngå sentralisering og privatisering av
271 tenestetilbod innan skulesektoren, helse- og omsorg, tannhelseteneste og vegvedlikehald
272 osv.. Samanslåing av kommunar og regionar skal vere frivillig. Inntektssystemet skal ikkje
273 nyttast til å straffe kommunar som av ulike grunnar ikkje kan slå seg saman med andre.

274

275 Når ein no endrar grensene for kommunar og fylkeskommunar som ein del av denne
276 reforma meiner Vestland Ap at det er fleire gode grunnar til å også sjå andre grenser, som til
277 dømes grensene for politidistrikta.

278

279 **Vestland Arbeidarparti vil arbeide for:**

- 280 • at det skal vere gode offentlege tenestetilbod i alle delar av fylket, trygge
- 281 arbeidsplassar og eit velutbygd vegnett med gode kollektivtilbod.
- 282 • for at nye oppgåver vert overført frå staten til fylka, saman med auka ressursar som
- 283 sikrar at fylket kan løyse nye oppgåver på ein god måte.
- 284 • Arbeidarpartiet må ta initiativ til og flytta Sunnhordland frå Politidistrikt Sør-Vest, til
- 285 Vest politidistrikt.

286

287 [Likestilling og inkludering](#)

288

289 I Forsvaret

290 Etter at allmenn verneplikt vart utvida i 2015 har spørsmålet om likestilling i Forsvaret blitt endå
291 viktigare. Vestland Arbeidarparti meiner det er positivt at kvinner og menn er likestilt når det kjem til
292 forventningar om å delta i Forsvaret, men meiner at Forsvaret framleis har ein lang veg å gå for å
293 syte for reel likestilling og tilrettelegging for begge kjønn.

294 Vi må sikre eit forsvar med gode varslingsrutinar som er fritt for trakassering, hets, uønskt seksuell
295 merksemd og mobbing. Forsvaret skal inkludere mangfaldet i eit moderne vestleg demokrati. Det
296 inneberer at menneskjer utanfor det heteronormative også skal føle seg ynskja og verdsett i
297 Forsvaret. Forsvaret treng ein klar kulturendring for å leve opp til dei prinsippa dei er sett til å
298 forsvare.

299 Vestland Arbeidarparti vil at Noreg skal vidareføre ordninga med allmenn verneplikt.

300 Ungdom skal få betre informasjon om førstegongstenesta og vidare moglegheiter i

301 Forsvaret. Forsvaret skal være tilrettelagt for begge kjønn og at det innan 2025 skal være ei
302 betydeleg auke i talet på kvinnelege tilsette, og kvinnelege leiarar i Forsvaret.

303 **I politikken**

304 På tross av at Noreg er eit av verdas mest likestilte land, kan ein framleis sjå ei skeivfordeling

305 når det kjem til kva kjønn som dominerer i folkevalde forsamlingar både lokalt og nasjonalt.
306 Vestland Arbeidarparti ynskjer at kvinner og menn skal ha dei same demokratiske rettane til
307 å stille til val på nasjonalt, lokalt og fylkeskommunalt nivå.

308 Moglegheita til representasjon og innflyting skal ikkje vere avgrensa på grunn av kjønn.
309 Vestland Arbeidarparti meiner det bør vere eit mål at folkevalde organ skal gjenspegle
310 samfunnet, og at det er naudsynt å gjere folkevalde organ meir likestilte og representative.
311 Derfor ynskjer vi at det ikkje skal vere mogleg for politiske parti å stille med lister som ikkje
312 innfrir krav om at maks 60 % representasjon av eit kjønn. Vestland Arbeidarparti vil arbeide
313 mot at det skal vera mogleg å stryke kandidatar på lister ved val.

314

315 **Likeverdige soningsforhold**

316 Blant femtiåtte operative fengsel i Noreg er berre fire av dei kvinnefengsel. Dei femtifire
317 mannsfengsla er plasserte frå Vadsø i nord til Kristiansand i sør, medan kvinnefengsla er i
318 Evje, Kragerø, Oslo og Sarpsborg. Det er med andre ord ei stor geografisk skeivfordeling av
319 soningsplassar for kvinner. Konsekvensen av denne skeivfordelinga er at mange kvinner må
320 sone langt ifrå familie, born og venar.

321 Kvinnelege innsette har ofte mange og samansette problemstillingar som dei best får jobba
322 med i eigne institusjonar. Det er ein fordel med kort veg til spesialisthelseteneste og ikkje
323 minst ein fordel for alle i soning at det ikkje må gjennomgå belastninga ved å sone langt ifrå
324 familie og nettverk. Vestland Arbeidarparti vil jobba for at det blir oppretta eit kvinnefengsel
325 sentralt i regionen vår for å sikre eit likeverdig soningsforhold for kvinner.

326 **Infrastruktur**

327

328 **God infrastruktur - Liv og helse fyrst**

329 Det overordna målet i transportpolitikken er å utvikla eit trygt transportsystem som fremjar
330 verdiskaping og bidreg til omstilling til lågutsleppssamfunnet. Dette er overordna føringar
331 som skal leggjast til grunn for val av løysingar og prioritering av prosjekt. Vestlandet
332 dominerer på lista over dei mest utsette riks- og fylkesvegstrekingane i landet. 42 av dei 50
333 verste strekingane er i vest. Over halvparten av alle strekingar som er definert med
334 middels eller høg fare i landet, finn ein langs vegane våre.

335

336 Vestland Arbeidarparti er svært uroa over det store vedlikehaldsetterslepet på fylkesvegane
337 i regionen. Når store delar av samferdslebudsjettet må nyttast til vedlikehald fører det til
338 redusert investeringskapasitet samt mindre midlar til trafikk sikring. Overføringa av midlar til
339 fylket må avspegle utfordringane i vår region med mange rasutsette veg- og
340 banestrekingar samt mange bruer, tunellar og ferjesamband som medfører store
341 utfordringar med omsyn til trafikktryggleik og beredskap.

342

Liv og helse kjem fyrst. For mange er vegen til skule og jobb utrygg grunna rasfare. I snitt var det 2380 skred og 262 vegstengingar per år på norske vegar dei siste ti åra. Folk flest, næringslivet og dagleglivet vert råka. Arbeidarpartiet finn dette uakseptabelt. Nasjonal rassikringsgruppe har konkludert med at løysinga er ein heilskapleg, nasjonal skredsikringsplan gjennomført i løpet av 12 år. Målet er at planen blir ein del av neste Nasjonal transportplan (NTP 2022-2033). For å få dette til trengs det i løpet av 12 år til saman 51 milliardar kroner (4,25 mrd kvart år). Arbeids- og skulevegar skal gjerast rassikre. Vestland Arbeidarparti vil difor at Stortinget følgja opp konklusjonane til nasjonal rassikringsgruppe og løyva 51 mrd. i komande nasjonal transportplan til rassikring (4,25 mrd. per år).

Ved rullering av Nasjonal Transportplan skal dei innarbeidast eit eige kapittel om fylkesvegane og kva utfordringar ein har på dette vegnettet. Det må utarbeidast ein nasjonal plan og øyremerkast nok økonomiske ressursar til å retta opp det store vedlikehaldsetterslepet ein har på fylkesvegnettet.

Fylkesvegferjene

Både næringsliv og innbyggjarar vil mange stadar vere avhengige av ferjer i uoverskodeleg framtid med dei utfordringar det medfører med t.d. nattestenging, innstillingar og høge billettprisar. Vestland Arbeidarparti meiner staten bør vurdere ei endring og omorganisering av ferjeverksemda med sikte på å i større grad likestilla bruk av ferje med bruk av riksveg og fylkesveg. Ei slik vurdering må omfatte ei økonomisk likestilling og innebere ei betring i tilbodet ved å utarbeida standard for opningstider, frekvens, krav til reserveferjer og kostnad for brukar.

I fleire tilfelle er miljøvennelege ferjer eit godt alternativ til bru og veg både når det gjeld klima og samfunnsøkonomi. Ein bør difor stille krav i anboda om utsleppsfrie ferjer. Ferjeavløysingsordninga må leggjast om slik at den verkar som Stortinget har føresett, og slik at dei aktuelle prosjekta vert fullfinansiert av ordninga. Vestland Arbeidarparti meiner at staten må ta ein større del av finansieringa av fylkesvegferjene.

Kollektivtransport

Vi veit gjennom uendeleg mange klimarapportar og våre forpliktingar gjennom Parisavtalen, at vi i Noreg vil måtte nytte personbil i mindre grad. For å sikre at alle har høve til å reise miljøvennleg treng vi det beste kollektivsystemet i verda. I Vestland fylke skal bussar vere ryggraden, med gode og tilgjengelege båttilbod, gode ordningar for innfartsparkering og hyppige avgangar.

Bussane skal vere miljøvennlige, og i framtida må alle busser som går på fossilt drivstoff bli bytta ut med bussar basert på nullutsleppsteknologi. Å drifte kollektivtrafikk er dyrt. Skal vi

sikre eit godt og framtidsretta tilbod må vi bruke pengane på rett måte. Å halde prisene nede er viktig, men minst like viktig er det å sikre eit godt nok tilbod, med nok og hyppige avgangar. Derfor meiner Vestland Arbeidarparti i at vi ikkje skal auke prisane på periodekort utover prisveksten kvart år, og at vi skal prioritere fleire avgangar og utbygging av kollektivnettet dei neste åra. For å sikre større inntekter som igjen kan brukast på å utvikle eit endå betre kollektivtilbod meiner Vestland Arbeidarparti at vi skal bruke inntekter frå bompengeringen til å finansiere drift av kollektivtrafikken. Vestland Ap meiner staten må bidra med 70 prosent statleg finansiering til dei store kollektivprosjekta, som Bybanen i Bergen.

Regionsreforma aukar behovet for gode kommunikasjonsløyningar med tilfredstillande båt-, buss- og flytilbod. Det er behov for auka rammetilskot for drift av kollektivtransporten i distrikta både ut frå nullvekstmålet og behovet for eit fleksibelt og brukartilpassa tilbod i heile fylket. Det skal vera mogleg for dei fleste innbyggjarane å nytta kollektivtransport, og då er det avgjerande at tilbodet er tilpassa passasjerane og at det er god korrespondanse mellom bussar, snøggbåtar, fly og jernbaneavgangar. Me skal ha eit særleg fokus på ungdom, arbeidspendling og tilgang til offentlege tenester. Skuleskyss må sikra at elevar i vidaregåande skule kan nytta nærskulen sin utan å måtte bu på hybel. Vestland Ap skal jobba for at trafiksikring ved skular, barnehagar og oppvekstsenter skal prioriterast.

Vestland Arbeidarparti vil at snøggbåten skal satsast på som eit viktig bindeledd i det nye fylket. For at det skal vera framtidsretta må båtane over på nullutsleppsteknologi. Snøggbåten skal marknadsførast som eit reiselivsprodukt i heile regionen. Ei aukande befolkning i og rundt Bergen krev eit utvida transportsystem. Bergen kommune har i tråd med klimaavtalen i Paris og statlege føringar vedteke at all vekst i transportbehovet skal takast med kollektiv, sykkel eller gange. Samstundes er mange avhengige av å bruke bilen deler av vegen for at kollektivtransport skal være et reelt alternativ. Det må difor etablerast innfartsparkering slik at det vert mogleg å setje frå seg bilen for å ta buss og bane vidare. Innfartsparkering, kollektivterminaler, bybanestopp og bomstasjonar må i størst mogleg grad sjåast i samanheng.

Bergen treng eit komplett utbygd bybanenett. Det bør lagast ein heilskapleg plan for etablering av bybane til alle bydelane i Bergen og den må vera førande i byplanlegginga framover. Bybanen må etablerast på eit tidleg tidspunkt i byutviklinga for å unngå auke i personbiltransport og CO₂-utslepp. Bergen bør ha som mål å etablere eit mest mulig bilfritt sentrum samt å fjerne gjennomgangstrafikk på Danmarks plass for å redusere klimagassutslepp og betre helsa til bergenserane. Bilfrie sentrumsområder vil både gi reinare luft og frigjere areal til rekreasjonsområder.

Arna-Voss

423 Ny veg og bane ligg inne i NTP med moglegheit for framskunding til første periode.
424 Hordaland Arbeidarparti meiner det må arbeidast med sikte på oppstart snarast. Parallelt
425 må det gjerast rassikring på strekninga E16 Voss-Arna. Ut frå samfunnsnyttan i prosjektet
426 må regjeringa sikra framdrift.

427

428 **Ferjefri E39** vil gje ein samanhengande, trafikksikker veg på Vestlandet og leggja eit solid
429 grunnlag for framtidig verdiskaping. Prosjektet frå Stavanger til Bergen må realiserast. E39
430 Vågsbotn-Klauvanest må prioriterast som første byggjetrinn på Ringveg Øst. Det må leggjast
431 vekt på samfunnsnyttan i prosjekta. E-39 skal ha ei særleg kryssing ved Langenuen. Utgreiing
432 av indre trase kan vurderast om det vert aktuelt.

433 Vestland AP vil arbeida for ei innkorting av reisetida Kvinnherad - Stord.

434

435 **Aust/vest.**

436 Med bakgrunn i aust/vest-utgreiinga, må det satsast på utvikling av hovudvegar aust/vest.
437 Det må difor satsast på E- 134 i komande NTP. Samt E-16/Rv52 og RV15 Strynefjellet. Det
438 må sikrast regularitet og vintersikker veg i tråd med konklusjonane. Det må utgreiast KVV
439 for arm til Bergen. Ein rett utbygd E134 Karmøy-Drammen gir stor samfunnsøkonomisk
440 netto nytte (12mrd). Dersom E134 i tillegg får ein arm til Bergen, aukar denne netto nytta til
441 26 mrd. Kombinasjonen E-16/Rv 52 med arm til Ålesund og E-134 med arm til Bergen gjer ei
442 heilskapleg samfunnsøkonomisk positiv løysing. Vestland Arbeidarparti støttar dei faglege
443 konklusjonane i aust/vest-utgreiinga.

444

445 **Flaumsikring**

446 Flaumsikring er ei avgjerande prioritering frametter. Midlane NVE rår over løyser berre ein
447 brøkdel av utfordringane. Innsatsen på dette området vert styrka i tråd med råda frå NVE.
448 Det må lagast klimafond for å ta høgde for auka flaum og rasutfordringar som følgje av
449 varsla klimaendringar. Noreg og ikkje minst Vestland fylke har dei siste åra vore råka av
450 store skadeflaumar. Flaumskadane i samfunn som Lærdal, Voss og Odda er døme på at
451 flaumane verkar å koma sterkare og oftare. Utfordringane er ikkje handtert tilstrekkeleg.
452 Mange samfunn vil få store utfordringar om vi ikkje aukar satsinga monaleg.

453

454 **Kortbanenettet**

455 Vestland Arbeidarparti vil arbeide for å oppretthalde dagens tilbod og struktur på
456 kortbanenettet i Vestland. Ein av grunnpilarane for samferdsle i den nye regionen er
457 kortbanenettet. Småflyplassane er avgjerande viktige både for befolkning og næringslivet
458 i regionen.

459

460 Næringslivet er i stor grad avhengig av eit funksjonelt rutetilbod for å kunne oppretthalde
461 sitt aktivitetsnivå. For ein stor del av innbyggjarane i Vestland er det lang reiseavstand til
462 regionssenter og hovudstad. Kortbanenettet er dermed eit viktig transportalternativ og

kollektivtilbod mellom lokalsamfunn og resten av landet, særleg i denne delen av landet der tog ikkje er eit alternativ.

Fiskerihamner

Arbeidarpartiet vil sikre opprusting og utvikling av fiskerihamner, og at dei planlagde investeringane i nye fiskerihamner på Bømlo og i Kalvåg vert gjennomført. Fylket skal legge til rette for samarbeid med kommunane som hamneeigarar om drift og vedlikehald av fiskerihamnene. Planlagde investeringar i lokale fiskerihamner på Bømlo og i Kalvåg må framskundast og få oppstart så snart råd er. Fylkeskommunane overtek eigarskapet av fiskerihamnene frå 1.1.2020 og Vestland Arbeidarparti ber Stortinget syte for at det følgjer med nok ressursar til å handtere denne oppgåva.

Stad skipstunnel

Vestland AP krev byggestart for Stad skipstunnel i tråd med prioriteringane i NTP. Regjeringa har pålagt Kystverket endå ei utgreiing for å få ned kostnadane. No må ein få fortgang i arbeidet slik AP legg opp til i sitt alternative budsjett for 2019 der det er avsett midlar til reell oppstart. Kystverket er no pålagt å vurdere kostnadsreduserande tiltak. Konsekvensen kan bli at bruken av overskotsmasse fell bort og at denne blir seld til utlandet eller dumpa på djupt hav. Dei involverte kommunane (Vågsøy, Selje, Vanylven) har meldt inn område som er klare og regulerte til mottak. Dette vil igjen auke samfunnsnyttan til tunnelen, men er ikkje med i berekningane i KS2.

Internasjonal solidaritet

Arbeidarrørsla sin kamp for rettferd er grenselaus. Sosialdemokratiets viktigaste oppgåve er å arbeida for ei verd der alle menneskjer kan leve sine frie liv frå undertrykking og fattigdom. Vår styrke er den globale rørsla vi er ein del av som deler våre felles verdiar om fridom, like moglegheiter og solidaritet.

Palestina

Konflikten mellom Israel og Palestina er ei av verdas lengstvarande konflikhtar. 25 år etter Oslo-avtalens undertekning har situasjonen forverra seg for palestinarane. Okkupasjonen, blokaden av Gaza og den folkerettsstridige moren gjennom Vestbredden frarøver palestinarane fridommen over eigne liv, og gjere etableringa av ein palestinsk stat vanskelegare. Noreg vil som eit bidrag til kampen for palestinaranes frigjering anerkjenne Palestina som stat, krevje at muren rivast og at okkupasjonen opphevast.

Den største trusselen mot ei fredelig og rettferdig løysing er bygginga av nye og utvidinga av eksisterande busetjingar. Eksemplane er mange på at busetjarar øydelegge hus og heim, og brukar vald mot palestinarane og at situasjonen i all hovudsak blir til det verre for det allereie utsette palestinske folk. Det nyaste av Israels planar om nye busettingar er i eit

beduinområde kalla E1-sona. Dersom landsbyane i dette beduinområdet rivast og menneskjene som bur der blir drive på flukt frå sine heimar, vil heile tostatsløyisinga vere i spel. Det er difor heilt naudsynt at Noreg krev full stans i bygging og utvidingar av busetnadar og tek opp beduinanes rettar.

Ein sentral del av Israels okkupasjonspolitik er å bygge murar på tvers av palestinsk jord som gjere kvardagslivet vanskeleg for palestinar og er systematisk undertrykking av det palestinske folk. Murane skil familiar frå kvarandre, bønder frå jorda si og palestinar frå heimane sine. For å passere gjennom muren må palestinarane reise gjennom checkpoints som kontrollerast av tungt bevegna israelsk militære. Behandlinga dei opplev der er alt frå plutslege endringar i opningstider, til å få eigendelar konfiskert, i tillegg til at ein kjenner til ei lang rekke episodar med brutal behandling og grov valdsbruk retta mot barn såvell som vaksne. Fleire hundre palestinske born sit i dag fengsla for det som i følgje rapportar er urimelege grunnlag, ofte etter arrestasjonar gjennomført på brutalt vis. At Israel skil mellom 16 og 18 år som myndigrettsalder mellom henholdsvis israelar og palestinar, samt henholdsvis 12 og 14 år som deira kriminelle lågaldar, er døme på systematisk forskjellsbehandling. Tida er overmoden for at Noreg må ta rapportane om mangelfull og urettmessig domstolsbehandling av barns saker i det israelske rettssystemet på alvor og kritisere den internasjonalt. Palestinar og israelar må stå like for lova.

Humanitære hjelpeorganisasjonar må sikrast tilgang inn i Gaza, og det må leggjast press for å sikre pressefridom og journalistar tilgang inn til Gaza. Noreg må ta initiativ for å sikre at internasjonale aktørar legg press for å sikre dette.

Vestland Arbeidarparti krev at:

- Okkupasjonen av Palestina opphevast
- At det gjennomførast full stans i bygging av busetnadar og utviding av eksisterande
- Noreg må kritisere Israels brot på grunnleggande menneskerettar, forakt for demokratiske prinsippa samt utstrekt bruk av valds- og maktovergrep retta mot barn og unge.

Fridom for Vest-Sahara no!

Vest-Sahara vert rekna av FN som det siste uløyste kolonispørsmålet i Afrika og ein stor del av territoriet er ulovleg okkupert av nabolandet Marokko. Vest-Sahara sitt folk lev under svært vanskelege kår. FN sin generalsekretær varslar kvart år om eit akutt behov for auka humanitær bistand til flyktningleirane i Algerie, der halve Vest-Sahara sitt folk i dag bur. I dei okkuperte områda vert det begått alvorlege overgrep mot dei som krev sjølvråde i tråd med folkeretten.

543 EU-domstolen har fire gonger dei siste tre åra konkludert med at Vest-Sahara ikkje kan
544 inkludertast i avtalar med Marokko, og at sjølvråderetten må respekterast. Næringsliv frå
545 Vestlandet er likevel tung til stades i å plyndra Vest-Sahara sin naturressursar. Dette vert
546 gjort utan omsyn til sjølvråderetten som EU-domstolen krev at vert respektert.

547

548 **Vestland Arbeidarparti ber norske styresmakte om:**

549 * å auka det politiske presset på marokkanske styresmakter, for at dei skal samarbeida om
550 en løysing som er i tråd med saharawienes rett til sjølvråde og sjølvstende.

551 * å auke den humanitære bistanden til flyktningleirane, og særleg vidareføra det viktige
552 arbeidet gjort av norske organisasjonar for ernæring til de mest trengande.

553 * å forlanga at franske styresmakter stansar å blokkera høvet for at FNs fredsbevarande
554 operasjon i Vest-Sahara får rapportera på overgrep dei er vitne til.

555 * å krevja at politiske fangar i marokkanske fengslar vert frigjort.

556 * å tydeleg fraråda norsk næringsliv som operera i strid med det saharawiske folkets rett til
557 samtykke.

558 **Forsvar og sikkerhet**

559 Verdsbilete er i stadig endring. I dei siste åra har vi fått eit meir utfordrande internasjonalt
560 trusselbilete som og gir grunn til uro for Noregs tryggleik. "Cyberkrig" med systematiske
561 dataangrep skjer allereie, "Hybridkrig" føregår i land nær oss, og er eit meir sannsynleg
562 scenario enn full konvensjonell krig. Internasjonale samarbeidsorganisasjonar svekkjast og
563 stormaktspolitikk vinn fram.

564

565 Norsk fred og tryggleik ivaretakast best gjennom eit føreseieleg internasjonalt samarbeid
566 basert på folkeretten. Vårt fundament for ein truverdig sikkerhetspolitikk er vårt
567 medlemskap i NATO. Noreg deltek også i, og støttar, FNs fredsbevarande operasjonar. Vi vil
568 auke norske bidrag til FN-operasjonar. Norsk deltaking i væpna internasjonale operasjonar
569 skal forankrast i FN-mandat eller anerkjent folkerettsleg grunnlag. Sikkerhetspolitisk blir dei
570 nordiske landa veva stadig tettare saman. Vi meiner at det nordiske forsvarssamarbeidet må
571 styrkjast som eit supplement til NATO-samarbeidet.

572

573 Atomvåpen utgjere eit trugsmål mot menneskehetens eksistens, men arbeidet for
574 nedrusting og ikkje-spreiing har nærast stoppa opp. Det endelege målet bør vere ei verd
575 utan kjernevåpen. Den internasjonale ikkjespreiingsavtalen NPT må følgjast opp. Det må
576 leggjast press på atommaktene for at dei skal ruste ned.

577

578 NATO-medlemsskapet forpliktar oss til å ta ansvar for våre eigne områder og vår eigen
579 forsvarsevne slik at vi kan motstå eit angrep fram til våre allierte kan kome til unnsetning.

Norsk basepolitikk skal liggje fast. Vi må difor ha eit truverdig forsvar med tilstrekkelege ressursar i alle forsvarsgreiner som kan handheve suverenitet over våre land- og havområde. Dette fordrar at forsvaret må tilførast større ressursar i tråd med målsettinga om at vi gradvis aukar forsvarsbudsjetta opp mot 2% av BNP. Vi må ha særskild merksemd på landmakta, som må moderniserast og styrkast betydeleg. I dette bilete er Heimevernet ein viktig del.

For å sikre vitale objekta langs kysten, som til dømes olje- og gassanlegg, Bergen havn og Haakonsværn, treng vi eit Sjøheimevern som har båtar og folk med lokal kunnskap. Fregatten "Helge Ingstad" sitt forlis har svekkja vår beredskap og evne til suverenitetshevdning til havs. Dei naudsynte tiltaka som må til for å oppattrette denne må setjast i verk så snart som mogleg. Finansieringa av dette må ikkje svekkje naudsynt styrking av forsvaret som heilskap.

Det norske regelverket for eksport av krigsmateriell skil mellom A-, B- og fleirbruksmaterieil. A-materieil er våpen, ammunisjon og visse typar militært materieil. B-materieil er øvrig militært materieil.

Vestland Arbeidarparti vil at:

- Noreg skal forby sal av krigsmaterieil (A og B) til autoritære ikkje-demokratiske regime som begår krigsforbrytingar eller menneskerettsbrot
- Noreg skal framleis bidra aktivt i FN-operasjonar
- Alle styrkebidrag og operasjonar i utlandet skal vere i tråd med internasjonal lov
- Noregs bidrag til NATO skal i størst mogleg grad skje i vårt eige interesseområde
- Noreg må aktivt jobbe og stemme for atomnedrusting og at Noreg skal underteikne og ratifisere FN-traktaten som forbyr atomvåpen.

Ein human og rettferdig flyktning og integreringspolitikk

Når Arbeidarpartiet nasjonalt skal utforme ny politikk på migrasjonsområdet er det viktig at denne politikken har ei klar forankring i vårt sosialdemokratiske verdigrunnlag, og at den er basert på solidaritet med ei som flyktar. Vår flyktningpolitikk må vere rettferdig og human. Den må forene stabile og langsiktige reglar med ei vellukka integrering, og den må basere seg på eit internasjonalt samarbeid og regelverk.

Barn på flukt er ei spesielt sårbar gruppe, både om dei er på flukt saman med familie, men ikkje minst om dei er på flukt aleine. I saker som omhandlar barn skal hensynet til barnets beste vege tungt. Arbeidarpartiet vil føre ein human asylpolitikk som teke imot dei som treng beskyttelse mest. Arbeidarpartiet vil ta imot dei som kan integrerast i det norske samfunnet, men og ressursvake. Noreg skal ta imot flyktningar som er handikappa og legge til rette for at og dei blir godt integrert i samfunnet.

FNs Høgkommissær for flyktningar ber flest mogleg land ta imot fleire kvoteflyktningar. Antall overføringsflyktningar som er klar for å bli busett har dei siste åra auka dramatisk. Dette er flyktningar som har stort behov for å kome til land som kan gi dei tryggleik og varig opphald.

Vestland Arbeidarparti krev:

- At Noreg ikkje legg til rette for brot på menneskerettar og flyktnings konvensjonen gjennom avtalar med tredjeland for å hindre at asylsøklarar kjem til Noreg
- At alle vaksne og barn med beskyttelses behov får same rettar i Noreg og at vi difor beheld dagens regelverk for subsidiær beskyttelse
- At Noreg ikkje inngår, eller støttar, returavtalar med land som har grove brot på menneskerettane
- At UNCHR's anbefalingar om kva flyktningar landa skal ta imot blir fulgt, og at mottakarland ikkje kan sette krav til utdanning, arbeidserfaring og liknande
- At solidaritetspotten skal kome i tillegg til bistandsbudsjettet, ikkje innanfor same økonomiske råde
- At einslege mindreårige asylsøklarar ikkje gis midlertidig opphald
- At mindreårige asylbarn sine søknadar prioriterast, og skal vurderast innan 3 månadar
- At Noreg forpliktar seg til å ta imot det antall kvoteflyktningar FN's høgkommissær for flyktningar ber om

Byutvikling og bustadbygging

Noreg har sett seg som mål at utsleppa av klimagassar i 2030 skal vera redusert med minst 40 prosent frå 1990-nivå. For å nå desse måla er det avgjerande at dei store byane går i front. Dette legg premiss for korleis ein utviklar byar, tettstadar og bygder framover. Samstundes må byutviklinga og bustadbygginga sikra sosial berekraft og gjera det mogleg å leva gode liv i byar. Bergen kommune, og andre offentlege institusjonar som stat, fylkeskommune og offentlege føretak, er viktige grunneigarar i dei fleste av dei nye byutviklingsområda, og må opptre som langsiktige aktørar.

Arbeidarpartiet er garantisten for at Bergen tek sin del av ansvaret på ein måte som ivaretek både klimaet og innbyggjarane sin livskvalitet. Hovudoppgåvene vert å sikra infrastruktur som er naudsynt for vekst i byene, reduksjon av klimagassutsleppa frå pendling, vidareutvikla den bergenske byforma og å tryggja bustadsosiale omsyn i Bergen.

Ein trivelag, attkjenneleg og inkluderande by

I og nær Bergen sentrum er fleire områder opna opp for byutvikling dei komande åra. I tråd med bærekraftig bypolitikk skal arealkrevjande industri erstattast med bustadar og arbeidsplassintensiv næring, handels- og servicefunksjonar og offentlege kulturinstitusjonar,

660 skoler og barnehagar. Dei nye sentrumsområda gjev eit stort potensial for byutvikling som
661 vil skapa betre balanse mellom bustadar og arbeidsplassar i sentrale deler av Bergen og
662 redusera behovet for pendling. For at dette skal bli gode stadar å vera for alle, må
663 kommunen syte for variasjon i type bustadar, og eigarstruktur som legg til rette for ein
664 samansetnad av bergensarar frå ulike samfunnslag.

665 Bergensk byskikk er et samleomgrep for ulike gode prinsipp som fortsatt bør prege
666 byutviklinga framover. Det betyr ein tett by der naturlandskap, kulturhistorie og vår
667 eksisterande busetnad gjev grunnlag for ein finmaska byromstruktur med kvalitet og
668 identitet. Dei nye byområda bør i stor grad utviklas med bruk av trematerial, stor
669 fasadevariasjon og begrensa fasadelengde, med en allmeningsstruktur og med stigande
670 byggehøgder mot høgdedraga i byen. Kaifronten i Bergen skal vera open for allmennheita,
671 og byggehøgdene mot vannflater skal ikkje vera høgare enn bygningane bak, slik at utsikta
672 vert ivareteken.

673

674 **Ein bustadpolitikk for alle**

675 Ein trygg stad å bu er definert som eit basisbehov gjennom FNs konvensjon om økonomiske,
676 sosiale og kulturelle rettar. Likevel er stegen i bustadmarknaden trekt opp for lengst.
677 Særskilt krevjande er det for ungdom, kvinner i utsette yrker, i ufrivillige deltidsstillingar og
678 personar med fleirkulturell bakgrunn. Vestland Ap meiner det er naudsynt å reetablere den
679 sosiale bustadbygginga blant anna gjennom å styrkja Husbanken og gjennom å utvide
680 ordninga med startlån. I tillegg meiner Vestland Ap at ein bør auke takta på bustadbygginga
681 for å sikre at bustadslause og andre får høve til å kome inn på bustadmarknaden

682

683 **Vestland Arbeidarparti meiner at:**

- 684 • Bergen kommune skal vera ein aktiv premissgjevar for byutviklinga i Bergen.
- 685 • Offentleg byplanlegging i Bergen må gjevast høgare prioritet.
- 686 • Det må utviklast ein meir samanhengande bustadpolitikk for Bergensområdet der
687 transformasjonen av dei nye sentrumsområda skjer i samspel med det pågåande
688 arbeidet med eit boligbyggeprogram for byregionen.
- 689 • Sentrale transformasjonsområder (som til dømes Dokken og Indre Laksevåg må
690 leggjast til rette for barnefamilier og folk flest, med verkemiddel for sosial
691 boligpolitikk.
- 692 • Bergen kommune skal ha fokus på fortetting med kvalitet og vidareutvikling av
693 bergensk byskikk.
- 694 • Kommunen må utvikle gode samarbeidsprosesser med eigedomsutviklarar og nytte
695 nye verktøy og samarbeidsformer, irekna offentlege utviklingsselskap spesifikt for
696 transformasjonsområda.

- 697 • Det er naudsynt å reetablere den sosiale bustadbygginga blant anna gjennom å
698 styrkja Husbanken og gjennom å utvide ordninga med startlån.
699 • At takten på bustadbygginga bør aukast slik at fleire kan eige bustad.
700 • Kommunar bør ta i bruk leige-til-eige-modellen som del av den sosiale
701 bustadpolitikken.
702

703 Barnehagar

704
705 Arbeidarpartiet er garantisten for ein sterk velferdsstat med gode og universelle tenestar.
706 Skular og barnehagar er nokre av dei viktigaste institusjonane i landet vårt, og vert finansiert
707 over skattesetelen. Då vert det særskilt viktig å forvalta desse ressursane på ein truverdig og
708 tillitvekkande måte.

709 Gjennom barnehageløftet fekk alle norske born høve til å gå i barnehage. Det er ein
710 prestasjon me skal vera stolte av. Denne opptrappinga hadde ikkje vore mogleg utan private
711 aktørar. Samstundes er det eit problem at barnehagesektoren etter kvart har fått eit stort
712 innslag av aktørar med profittmotiv. Barnehagen skal vera ein trygg stad som gjev rom for
713 leik, venskap og læring. Difor er det viktig at det er nok vaksne til sjå og følgja opp alle born,
714 og at desse har relevant utdanning. Slik skapar me god kvalitet i barnehagane.

715 For å sikra at fellesskapet pengar skal koma barna til gode meiner vi at nasjonale
716 styresmakter burde innføra reglar som hindrar private, kommersielle barnehagar å ta ut
717 profitt. Kommunane burde også gjevast anledning til å stilla krav om kvalitet og bemanning i
718 private barnehagar. Me ynskjer eit mangfald av barnehagar.

719 For å sikra gode barnehagar er det viktig at kommunane har tilstrekkeleg anledning til å
720 stilla krav til barnehagane – også dei private. Vidare må inntaksregimet når det gjeld
721 barnehageplasser endrast for å sikra at born får rett til barnehageplass seinast ein månad
722 etter søknad.

723 Vestland Arbeidarparti meiner:

- 724 • at alle born skal få barnehageplass i nærmiljøet.
725 • at tilbodet i skule- og barnehagesektoren i hovudsak er ei offentleg oppgåve.
726 • at ein må sikra god bemanning i barnehagane si opningstid.
727 • at dei nasjonale normene må fullfinansierast.
728 • at kommunen må få anledning til å stilla fleire krav til private barnehagar.
729 • at tilsyna må styrkast for å syte for god sikkerheit og godt inneklima.
730 • at kommunar bør få forkjopsrett på barnehagar som skal leggjast ned eller seljast.
731 • at i dei tilfelles der private barnehagar står i fare for å leggjast ned eller skal seljast,
732 bør kommunane vurderast å kjøpa barnehagen.
733

Arbeidsliv

Eit trygt og organisert arbeidsliv for alle

Vi trur på vekstpotensiale i Vestland med enda fleire arbeidsplassar i både by og distrikt. Fellesskapet blir sterkare når folk får delta i eit trygt og anstendig arbeidsliv, og det gjere noko med følelse av å høyre til ein plass når vi kan yte det vi er gode for.

Den norske arbeidslivsmodellen er ein suksess som har bidrege til sterk verdiskaping og ein omstillingsdyktig arbeidsmarknad i Noreg. No er modellen satt under press, og det er det organiserte arbeidslivet som angripast. Med ei kraftig auke av forskjellige typar midlertidigheit i arbeidslivet gir den enkelte arbeidstakar lite føreseielege rammer for både arbeid og inntekt, og eit liv som settast på vent. Dette skapar også vanskelege forhold for at fagforeiningar skal kunne organisere og krevje tariffavtale.

Vi har eit ansvar for å støtte dei tilsette i kampen for tariffavtalar. Dette kan vi blant anna gjere med å innarbeide krav som sikrar oppfølginga av dei nye reglane i arbeidsmiljølova om innleige og tilsettingar og arbeidstid (AML §14.9, §14.6 og §14.12). Så vil vi løfte dei tillitsvalde i kommunen og ta dei og deira organisasjonar med på råd i saker som omhandlar deira arbeidskvardag. Vidare krev vi og skattefrådraget for foreiningskontingent blir doblast.

Til tross for at Regjeringa fekk ein tydeleg marsjordre frå Stortinget med å trappe opp tiltaka mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping har høgrepertia vore urovekkande passive og bortforklarande framfor å stille opp med tiltak. Vi ser ei utvikling der Politiet og Arbeidstilsynet får for lite ressursar og spelerom til å følgje opp, og der dei juridiske grepa heller opnar opp for framfor å motverke dei ulike gradene av arbeidslivskriminalitet.

Vi registrera betydelege utfordringar i alt frå byggeplassar og transport til uteliv og omsorgsyрке. Mykje av dette som følgje av innleige, midlertidige kontraktar og urimelege arbeidsvilkår. Difor ser Vestland AP det som heilt naudsynt med betydeleg tøffare grep. Useriøse aktørar skal ut. Arbeidsmiljølova skal styrkast og fagforeiningas kollektive søksmålsrett skal gjenninnførast. I utelivsbransjen vil det og kunne vere aktuelt å inndra skjenkebevillinga ved brot på den allmenngjorde tariffløna.

Fleire unge i arbeid

Det kan vere både sårt og vanskeleg for å alle å stå utan ein jobb å gå til. Ikkje minst viser erfaringane at ungdom er ei spesielt sårbar gruppe om dei hamnar på utsida av arbeidslivet. For mange blir dette eit vakuum mellom skulen og arbeid som blir vanskeleg å handtere på nokon god måte; og diverre har talet på unge utføre blitt dobla i dei siste ti åra. Difor er det viktig at innsatsen blir styrka i samarbeid mellom kommunen, NAV og lokalt næringsliv for å skape fleire moglegheiter for desse ungdommane.

I mange tilfelle kan dette vere unge som har slitt i skulen, men som likevel er dyktige arbeidstakarar når dei berre blir gitt ein sjanse til å vise kva dei kan. Arbeidarpartiet vil difor

771 gjennomføre en heilskapleg aktivitetsreform der også personar med gradert uføretrygd skal
772 få brukt sin arbeidskapasitet. Her er det og viktig at NAV sikrar seriøse kontraktar mellom
773 næringslivet og ungdommane som skal tilbake mot arbeidslivet.

774 **Innleige**

775 Vi opplever ei urovekkjande utviklinga i bemanningsbransjen som trugar det organiserte
776 arbeidslivet i Noreg. I dag møter fleire bransjar betydelege utfordringar som følgje av
777 useriøse aktørar. Saman med bygg og anlegg står helse og omsorg som nokre av dei mest
778 utsette bransjane. Eit døme på dette er Orange Helse som har fått kraftig kritikk for å gi ei
779 manglande opplæring, halde tilbake lønn, og utnytte opp til fleire av dei tilsette.

780 Det har vore avdekka sosial dumping, urimelege arbeidskontraktar, pålagde høge kostnader
781 til norskurs og skatteflukt hjå useriøse aktørar. Ei slik utvikling kan ikkje Arbeidarpartiet
782 akseptere. Det er ikkje minst viktig for Arbeidarpartiet å sikre ei god rekruttering av
783 lærlingar. Dette blir ikkje ivareteken på ein god nok måte av bemanningsbransjen.

784 Det er heilt naudsynt med ei sterkare regulering av dette området for å hindre at det blir
785 enda meir arbeidskriminalitet, og for å hindre at lønns og arbeidsvilkår i det Norske
786 arbeidslivet vert svekka. Vi meiner det er uakseptabelt at profitt og innsparingar skal setjast
787 framfor seriøsiteten til bransjane, og tryggleiken til vanlege arbeidsfolk. Difor vil vi avgrense
788 bruken av vikarbyrå og innleige av arbeidskraft i privat og offentleg sektor. I yste konsekvens
789 må ein vurdere å innføre eit forbod mot private bemanningsbyrå i utsette bransjar.

790 **Anstendige anbod og seriøse arbeidsvilkår**

791 Anbod og innkjøp frå kommunen og fylkeskommunen skal utformast slik at det ikkje er
792 opning for bedrifter som bryt med grunnleggjande prinsipp om eit trygt og rettferdig
793 arbeidsliv. I kommunens anbodsrundar skal det difor settast krav om at bedriftene operera
794 med løns- og arbeidsvilkår som er i tråd med den gjeldande landsdekkande tariffavtalen
795 og/eller allmenngjering. For å sikre seriøsiteten i anbodsrundane må og dette
796 dokumenterast. Dokumentasjonen kan til dømes leggjast fram i form av tariffavtaler eller
797 lønsslippar og arbeidskontraktar.

798 På offentlege anbod må fleire kriteria enn pris bli vektlagt slik at eit forsvarleg arbeidsmiljø
799 blir ivareteken. Som eit minimum skal Difi's standaristerte kontraktskrav for lønns- og
800 arbeidsvilkår nyttas som utgangspunkt i alle avtalar og gjennom heile kontraktskjeda. Det
801 skal utarbeidast tydelege rutinar for å følgje opp eigne kontraktsbetingelser sånn at desse
802 blir følgt og etterlevd av både leverandørar og deira underleverandørar. Her skal det og vere
803 klare sanksjonsmoglegheiter ved kontraktsbrot. Lovleg streik for å oppnå landsomfattande
804 tariffavtalar blir også ansett som eit slikt brot.

805 **Rettferdige vilkår for arbeidsfolk**

806 Om lag ein halv million av landets arbeidstakarar må pendle for å kome seg på jobb. Mange
807 av desse arbeidstakarar har no fått nok ein skattes mell frå Frps finansminister Siv Jensen i

808 årets statsbudsjett der dei innfører skatt på delar av kilometergodtgjerelsen og på statens
809 satsar for diettgodtgjerelse. Dette er skatte- og avgiftsaukar som råkar vanlege arbeidsfolk,
810 medan dei aller rikaste har fått skatteutt i millionklassen under dagens regjering.

811 Eigenandelen før du får reisefrådrag er og auka frå 10 000 kr til 22 700 kr, samstundes som
812 frådraget er redusert med 6%. Dersom ein legg dette saman med skatteskjerpelsane på diett
813 og kilometergodtgjerelse, kan dette utgjere betydelege summer for mange som må reise i
814 jobben sin. Difor meiner arbeidspartiet at arbeidstakarane som allereie har ei stor
815 belastning i de at dei må reise langt, og gjerne ikkje kan bu heime i sin eigen heim når dei er
816 på jobb, ikkje skal straffast med usosiale skattar og avgifter. Økonomisk tryggleik og
817 føreseielege rammer er og avgjerande for småbarnsfamiliar. Difor vil vi sikre at
818 fedre/medfedre opparbeider sjølvstendig rett til foreldrepenger.

819 **Yrkesskadeerstatning**

820 Forskjellane i helsetilbodet for kvinner og menn medfører ulik behandling for same
821 sjukdomsforhald. Kvinnerelaterte lidningar har lågare status, og forskning, diagnostisering,
822 medisiner og behandling tek i for stor grad utgangspunkt i menns sjukdomsbilete. Såkalla
823 “ubestemte helseplager” og muskel- og skjelettlidningar definerast ikkje som yrkesskade-
824 /sjukdom og utløyser ikkje rett til yrkesskadeerstatning. Arbeidspartiet meiner
825 jobbelaterte skader og sjukdommar må sidestillast med andre typar yrkesskadar.
826

827 **Permisjonsrettar**

- 828 • Arbeide for å auke lengda på foreldrepermisjonen og ei likare deling av
- 829 foreldrepermisjonen, samt kvinners rett til svangerskap og fødsel.
- 830 • Arbeide for at fedre/medfedre opparbeider sjølvstendig rett til foreldrepenger.

831 **Klima, energi og miljø**

832 *Forslaget til vedtak: Forslaget vedtas*

833 *Forslaget erstattar 4, 16, 24, 34, 40, 49, 50, 76, 94, 119, 134 og 155*

834

835 Nye Vestland fylke vil stå for ein fjerdedel av norsk kraftproduksjon i framtida. 80% av
836 dagens globale energiforbruk vert dekkja av fossile energikjelder som kol, olje og gass. Dette
837 må gradvis erstattast av fornybare energikjelder dersom vi skal å nå våre mål om å hindra
838 global temperaturauke på over 1,5 gradar. Global energiomlegging vil ta tid, men Vestland
839 Arbeidsparti må ha ein politikk som påskundar utviklinga og redusera etterspurnaden etter
840 fossil energi. Dette byr på enorme moglegheiter for det nye fylket, men også landet vårt.
841 Energirelatert verksemd i vårt fylke og vårt land er prega av teknologi, innovasjon og
842 kompetanse. Dette er det viktig å ivareta, slik at dagens energinæring vert ein del av
843 løysinga når morgondagens nullutsleppsløysingar skal skapast.
844

845 **Vasskraft**

846 Regulerbar vasskraft er ryggraden i vårt fornybare energisystem. Den har lagt grunnlaget for
847 industri og busetnad, og den har lagt grunnlag for at vi har ein fornybarandel på 70% - den
848 høgste noko industrialisert land kan syne til. Likevel vert denne typen energiproduksjon
849 beskatta hardare enn olje- og gassproduksjon. Grunnrentebeskatninga er no eit hindre for
850 lønsamme investeringar i utbygging, opprusting og vedlikehald av kraftanlegg. Dette er eit
851 paradoks i ei tid der vi treng meir fornybar energi, og ynskjer at den skal produserast med
852 ein mest mogleg miljøvenleg teknologi. Vestland Arbeidarparti meiner at dei kommunar
853 som har gjeve areal og naturverdiar til kraftproduksjon skal ha kompensasjon for dette slik
854 dagens ordningar gjev. Endringar i skattesystemet må difor handla om grunnrenteskatten,
855 som i dag i sin heilskap går til staten. Vasskraftutbygging har hatt store positivt verknadar
856 for landet, men regulering av vassdrag har også gjeve belastning på natur og miljø.

857

858 **Vindkraft**

859 Vestland Arbeidarparti meiner at utbygging av vindkraft i hovudsak skal skje til havs.
860 Vindkraft til havs er mindre kontroversielt med tanke på naturinngrep. Vidare har Vestland
861 fylke, og Noreg, ein verdleiane offshore leverandørindustri som kan spele ei viktig rolle i
862 arbeidet med å utvikla eit nytt industrieventyr. Vestland Arbeidarparti registrerer at det vert
863 arbeida med ei nasjonale råde for vindkraft i Norge, der målet er å definera områder der
864 det kan verta aktuelt å leggja til rette for bygging av landbasert vindkraft. Vestland
865 Arbeidarparti registrerer at nasjonale styresmakter i mange tilfelle gjev konsesjon på tross
866 av motstand frå råka kommunar. Vestland Arbeidarparti meiner difor at kriteria for å tillate
867 vindkraftutbygging må inkludera aksept frå råka kommunar i tillegg til natur- og miljøfaglege
868 vurderingar, tilgang til eksisterande nett og andre forhold.

869

870 Med tydelege kriterier på plass vil det vera lite rom for storstilte utbyggingsplanar av
871 landbasert vindkraft. I den grad det likevel vert bygd ut vindkraft med lokal aksept må det
872 sikrast at det bidreg til lokal verdiskaping, og også gjeva inntekter til lokalsamfunna i form av
873 naturressursskatt på eit nivå som tilsvara vasskraftkommunane si samla økonomiske
874 kompensasjon for avståing av natur- og miljøverdiar. Vestland Arbeidarparti er skeptisk til
875 utbygging av vindkraft i natur- og friluftsområder med urørt og sårbar natur, men det er
876 ynskjeleg å avvente godkjenning av nye vindmølleparkar fram til det er utarbeida ein
877 nasjonal plan for vind- og vasskraft.

878

879 **Stølsheimen**

880 Vestland Arbeidarparti syner til at det føreligg planar om storstilt utbygging av vindkraft i
881 Stølsheimen, irekna Stølsheimen landskapsvernområde. Ei slik utbygging vil vera eit sterkt
882 øydeleggande naturinngrep og området vil mista sin verdi som rekreasjons- og turområde.
883 Vestland Arbeidarparti stiller seg difor på linje med miljøvernorganisasjonar, turlag og lokal
884 velforeining når vi seier eit klart nei til vindmøller i Stølsheimen, irekna Stølsheimen

885 landskapsvernområde.

886

887 **Olje og Gass**

888 Strengt utsleppskrav i norsk petroleumsverksemd har ført til at Norge har låge utslepp ved
889 produksjon, men også til at vi er verdsleiar på utvikling av teknologi og løysingar som
890 trengs for å redusere utslepp frå produksjon av olje og gass. For å bidra til at når våre
891 globale klimamål må utsleppa frå norsk olje- og gassproduksjon reduserast med minst 2, 5
892 millionar tonn årleg innan 2030 og vidare kutt fram mot 2050.

893

894 Vår region har ein viktig rolle i arbeidet med å utvikla teknologi for karbonfangst og lagring.
895 Slik teknologi vil vera heilt naudsynt for å få naudsynte utsleppsreduksjonar frå bruk av fossil
896 energi. Verdas største testsenter på Mongstad og eit framtidig mellomlagringsanlegg for
897 CO₂ på Kollsnes vil sette vår region i front i utvikling av denne teknologien. Det er viktig at
898 me klarar å utnytta dette til å skapa bærekraftige industriarbeidsplassar for framtida.

899

900 **Vestland Arbeidarparti er :**

- 901 • Vestland Arbeidarparti meiner at utbygging av vindkraft i hovudsak skal skje til havs.
- 902 • Er skeptisk til utbygging av vindkraft i natur- og friluftsområder med urørt og sårbar
- 903 natur. Det er ynskjeleg å avvente godkjenning av nye vindmølleparkar inntil det er
- 904 utarbeida ein nasjonal plan for vind- og vasskraft.
- 905 • Ynskjer å arbeida for snarast mogleg realisering av fullskala CO₂ fangst og lagring.

906

907 **Fjorddeponi og gruvedrift**

908 Vestland Arbeidarparti er positive til gruvedrift. Mineral trengs til næring og med dei
909 førekomstane som Noreg har så kan vi bidra til verdas etterspurnad etter mineral. Det er
910 viktig at ein har eit klart berekraftsmål i gruvedrift. Både internasjonalt, men ikkje minst
911 nasjonalt og lokalt.

912

913 Dagens løysingar for handtering av restmassar frå mineralutvinning er ikkje akseptabel.
914 Verken sjø eller landdeponi er gode løysingar. Miljødepartementet uttalte sjølv i ein rapport
915 25/1/19 at det vert som å velje mellom pest eller kolera. Direktoratet peikar på høgare
916 utnytting av massane som den beste løysinga. I Førdefjorden er det gjeve utsleppsløve til
917 gruvedrift i Engebøfjellet. Havforskingsinstituttet, Fiskeridirektoratet med fleire har peika på
918 at det ikkje er ein bærekraftig løysing.

919

920 Ein vil øydelegge alt liv under heile driftstida, og det er usikkert om økosystemet i fjorden vil
921 ta varig skade av eit så massivt inngrep. Det er fleire selskap som ynskjer å utvinne mineraler
922 i Engebøfjellet. Vi skal ikkje peike på einskilte bedrifter, men eit av selskapa seier at
923 fjorddeponering er den einaste løysinga medan det andre seier at utvinninga er fullt mogleg
924 utan fjorddeponi. Miljødirektoratet var negativ til prosjektet, men når samfunnsnytte vart

925 ein del av kriteria valde direktoratet å seie ja under sterke føresetnadar. I seinare tid har
926 både tal årsverk og driftstid blitt kraftig redusert. Noko som var ein del av kriteria for at
927 samfunnsnytta skulle vege tyngre enn miljø.

928

929 **Vestland Arbeidarparti vil:**

- 930 • Ha full utnytting av ressursane i alle gruveprosjekt i regionen. Slik at ein unngår
- 931 deponering av avgangsmassar i fjord/sjø.
- 932 • At det greias ut kva moglegheiter som fins for massar frå gruvedrift som i
- 933 større grad kan utnyttast til andre føremål.
- 934 • Innføre avgift på uttak av masser og avfallsmasser i gruveprosjekt.
- 935 • Framtidige søknadar om å deponera gruveavfall i sjø vert ikkje innvilga.
- 936 • Det innvilga utsleppsløyyet for deponering av gruveavfall i Førdefjorden må
- 937 vurderast på ny.

938 [Arbeiderpartiet skal sikre eit desentralisert vidaregåande skuletilbod til alle](#)

939

940 Forslag: Det er svært viktig for busettingsmønster og bulyst at bygdesenter får behalde eksisterande
941 vidaregåande skuletilbod og vidareutvikle tilbodet i samsvar med behovet.

942

943 Grunngeving: Arbeiderpartiet ser det som særskild viktig å oppretthalde ein mest mogleg desentralisert
944 skulestruktur, slik som i dag.

945

946 Både privat og offentleg sektor vil i tida framover ha stor trong for kunnskap og kompetanse. Ein av
947 dei viktigaste leverandørane av arbeidskraft er og blir den vidaregåande skulen. Ein desentralisert
948 skulestruktur er ein viktig føresetnad for å oppretthalde bulysta og folketalet i distrikta. Eit
949 vidaregåande skuletilbod er med på å avgjere om ungdom som tek høgare utdanning vel å flytte
950 tilbake til regionen.

951

952 [Rett til læreplass](#)

953

954 Forslag: Arbeidarpartiet vil lovfeste retten til læreplass for elevar som har fullført yrkesutdanning i
955 vidaregåande skule.

956

957 Grunngeving: Norsk arbeidsliv vil i framtida ha eit stort behov for faglært arbeidskraft. For å sikre
958 rekruttering av ungdom, må ein gje elvar som vel yrkesfagleg utdanningsveg ein rett til læreplass.
959 Dette vil sikre unge ein god inngang i arbeidslivet og hindre fråfall før fagbrevet er bestått. Retten til
960 læreplass kan sikrast slik at det ved offentlege anbud vert kravd læreplassar hjå den som deltek i
961 anbudet. I tillegg må tilskotet til læreplassane aukast monaleg for å sikre at flest mogleg bedrifter ser
962 nytteverdien av å ha lærling.

963

964 [Skolegudstjenester](#)

965

966 Vestland Arbeidarparti vil at skolen ikke skal stå som arrangør av religiøse arrangementer, men at
967 skolen skal fortsatt kunne legge til rette for at elever kan få delta på skolegudstjenester i regi av
968 kirken i forbindelse med høytider. Dette skal skje gjennom aktiv påmelding. Skolen skal arrangere et
969 likeverdig og livssynsnøytralt tilbud som oppleves som meningsfylt for de elevene som velger å ikke
970 delta på skolegudstjeneste. Og at skolen skal legge til rette for at også elever med andre religioner
971 eller livssyn skal kunne delta på arrangementer i forbindelse med religiøse høytider
972

973 Begrunnelse:

974 Religionsfriheten er et viktig prinsipp som er slått fast i FNs verdenserklæring om
975 menneskerettigheter. Fellesskolen skal være for alle. Derfor må den være livssynsnøytral, og
976 undervisningen skal ikke være forkynnende. Samtidig skal skolen anerkjenne og respektere elevers
977 rett til å ha en tro.

978

979 Vestland Arbeidarparti anerkjenner at mange har et nært forhold til skolegudstjenester. Samtidig er
980 det en utfordring at mange skoler tar det for gitt at alle elevene skal delta på skolegudstjenester.
981 Mange steder må elever som ikke ønsker å delta aktivt melde seg av.

982 [Framlegg til endring av nett tilknytning for Elkem Bremanger](#)

983

984 Bremanger AP er svært uroa over NVE sitt framlegg til omklassifisering av 132-kV linja i Svelgen frå
985 sentralnett til regionalnett. For hjørnesteinsbedrifta Elkem Bremanger vil dette gje kraftig auke i
986 nett-tariffen.

987 Kraftforedlande industri konkurrerer i den internasjonale marknaden og treng langsiktige og stabile
988 rammevilkår. Ei tilfeldig sentralnetts utbygging rammer her ei bedrift medan andre smelteverk får
989 behalde sentralnettstilknytning. Slik kan vi ikkje ha det!

990

991 Grunngeving: Statnett arbeider no med endring av tariffmodellen for sentralnettet. Bremanger
992 Arbeidarparti meiner at eventuell omklassifisering av 132-kV linja i Svelgen må utsettast til ein har
993 utarbeidd ein nett-tariff for kraftforedlande industri som er lik for alle, uavhengig av nett tilknytning.

994

995 [Gratis parkering ved sjukehus](#)

996

997 Bømlo Arbeiderparti ønskjer å endre på praksisen med parkeringskostnader for pasientar og
998 pårørande ved norske sjukehus. Dette fordi det rammar på ein usosial måte

999 Begrunning: Me har ein stolt tradisjon i Noreg for gratis helsetenester. Eit klart brot med dette er
1000 parkering for pasientar og pårørande ved sjukehusa våre. For å parkera ved sjukehuset på Stord må

1001 ein betala 20 kr. pr. time og det er kun unntaksvis at ein får fri parkering. Dette er særst usosialt og
 1002 rammar dei som allereie har store kostnader knytt til helse utfordringar ekstra hardt. Bømlø
 1003 Arbeiderparti vil at alle som er pasientar og pårørande ved norske sjukehus skal kunne parkera
 1004 gratis.

1005 [Tannhelsetilbod for eldre.](#)
 1006

1007 Tannhelsetilbodet må bli ein del av helsetilbodet forøvrig for eldre i kommunal omsorg.
 1008

1009 Grunngeving: Forsking viser store variasjonar i tannhelsetilbodet til eldre, og at 2/3 av eldre i
 1010 kommunal omsorg ikkje får det tilbodet dei har rett på. Det er også eksempel på at det medfører
 1011 store øydeleggingar på tannsett etter berre ½ år dersom tannhelse blir forsømt. Problemet kan m.a
 1012 skuldast at tannhelse er fylkesansvar medan helse generelt er eit kommunalt ansvar. Det er eit
 1013 behov for å sjå på andre måtar å organisere helstilbod på slik at ein kan gi eit heilskapleg og lett
 1014 tilgjengeleg tilbod.

1015 [Ei fullverdig erstatningsordning ved avvikling av pelsdyrnæringa](#)
 1016 Arbeiderpartiet krev at staten ved avvikling av ei heil næring må gjere opp for seg på ein ordentleg
 1017 måte. Det må etablerast ei fullverdig erstatningsordning for gjeldssanering og opprydding og som
 1018 gjev bonden høve til omstilling.

1019 Grunngeving: Ei styrt avvikling av pelsdyrhald må innehalde løysingar som gjev grunnlag for
 1020 tryggleik, omstilling og nye mogelegheiter for bonden.

1021 I 2017 gjorde Stortinget vedtak om ei berekraftig utvikling av næringa. Mange i næringa har deretter
 1022 omstilt seg til nytt regelverk, og gjort store investeringar. I Jeløya-plattform og seinast i den nye
 1023 regjeringsplattform til H, FrP, V og KrF er avvikling av pelsdyrhald innan 2024/2025 endeleg
 1024 forankra.

1025 Avvikling vil få store negative konsekvensar for enkeltfamiliar, landbruket, lokalsamfunn og distrikta.
 1026 Livsgrunnlaget for hundrevis av familiar vil forsvinne og mange fryktar for gard og grunn.

1027

1028 [Responstid for ambulanser](#)
 1029

1030 Forslag: Gloppen Arbeidarparti vil at Arbeiderpartiet skal arbeide for å utvikle likeverdige akutt-
 1031 tenester uansett kor ein bur i landet. I dag er det helseforetaka som har styring over
 1032 ambulansetenesta, men Gloppen AP meiner at det trengs politisk styring av helseforetaka gjennom
 1033 ei forskriftsfesting av responstida for å nå målet om likeverdige tenester over heile landet.

1034

1035 Grunngeving: Fleire ambulansar landet rundt kan stå i fare for å forsvinne heilt eller delvis fordi
 1036 helseforetaka skal spare pengar.

1037

1038 I dag er vegleiarnde responstid 12 minutt i byane og 25 minutt i rurale landlige strøk. Ein rapport viser
1039 at responstida er generelt høg for kommunar i Nordfjord, men Gloppen, Bremanger og Stryn peikar
1040 seg særskilt negativt ut. Der nådde høvesvis 24 prosent, 32 prosent og 34 prosent av akuttoppdraga
1041 med bilambulanse ikkje fram innan 25 minutt.

1042

1043 Nærvær av ambulansen betyr mykje for befolkninga sin opplevde tryggleik, færre ambulanse-
1044 stasjoner i spreidd bebygde strøk er utfordrande. Dette aukar responstida frem til pasienten.

1045

1046 Helsedirektoratet har kjørt kampanjen «Prate, smile, løfte», som skal få folk til å ringe 113 ved
1047 symptoma på hjerneslag. Grunnen er openbar: Hjerneceller som ikkje får blodtilførsel, dør etter
1048 rundt fem minuttar. Nå er også den nasjonale dugnaden «Samen reddar vi liv» i gang. Målet er
1049 livslang førstehjelpsopplæring av publikum, og styrking av samspelet mellom innringar og operatør
1050 på 113-sentralen. Dagens politikk heng ikkje saman når man på den eine sida – som er heilt riktig og
1051 nødvendig – bruker millionar av kroner på å oppfordre alle til å ringe 113 ved symptoma på akutte
1052 tilstander. For så på den andre sida å spare ved å svekke beredskapen og redusere talet ambulansar
1053 man er avhengig av, for å få pasientane til sjukehus etter at de har ringt 113.

1054

1055 Ein svekka akuttberedskap og reduksjon av tal ambulansar er verken god samfunnsøkonomi eller
1056 framtidsretta. Tar vi med at hjerneslag kvart år kostar samfunnet milliardar av kroner, og at tid er
1057 avgjerande for utfallet for den slagagramma, er bare dette meir enn god nok grunn til å ta dagens
1058 situasjon alvorlig.

1059

1060 [Barnevern](#)

1061

1062 Barn som sviktes av sine nærmeste skal være trygge på at fellesskapet stiller opp for dem. Derfor er
1063 det helt avgjørende at barnevernet har høy tillit i hele befolkningen. Barnevernet er et av de mest
1064 kompliserte sosiale feltene i samfunnet, og skal løse et bredt spekter av oppgaver på flere
1065 fagområder og ofte over lang tid. Det krever ansatte med rett kompetanse og en organisering som
1066 sikrer faglighet og nærhet til både barna og familiene. Det er viktig å heve kompetansen til de
1067 ansatte og gi bedre faglige verktøy i arbeidet med utsatte barn og familier.

1068

1069 Barnevernet skal være et offentlig ansvar. Der det offentlige må kjøpe tjenester, skal ideelle
1070 organisasjoner benyttes framfor kommersielle aktører. Det skal stilles krav til kvalitet og
1071 kompetanse. Ideelle aktører skal gis forutsigbarhet gjennom langsiktige kontrakter.

1072

1073 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1074 • At det skal tilbys statsautoriserttolk i viktige møter mellom barnevernet og foreldre med
1075 flerkulturell bakgrunn.
- 1076 • Bergen kommune skal følge retningslinjene til IMDI knyttet til bruk av tolk.
- 1077 • At det skal settes i gang tiltak for å øke den flerkulturelle kompetansen i barnevernet.
- 1078 • At det skal opprettes flere møteplasser for kulturutvikling mellom barnevernet og
1079 flerkulturelle barnefamilier (for eksempel seminarer om barnevernet i en flerkulturell
1080 kontekst).
- 1081 • Forby kommersielle aktører i barnevernet. Ideelle organisasjoner benyttes framfor
1082 kommersielle aktører
- 1083 • Ha lavterskeltilbud for familier som sliter.
- 1084 • Sikre fosterfamiliene bedre og mer forutsigbare vilkår, veiledning, støtte og opplæring.
- 1085 • Rekruttere flere flerkulturelle fosterfamilier.
- 1086

1087

1088 [Anti-slaveri-lov](#)

1089

1090 «Arbeiderpartiets visjon er en rettferdig verden uten fattigdom og i fred, der menneskene er frie,
1091 likestilte og har innflytelse på sine liv. Alle mennesker er unike, uerstattelige og like mye verdt. Hver
1092 av oss skal ha muligheten til å leve gode liv, i små og store fellesskap. Vi vil ha et samfunn basert på
1093 frihet, solidaritet og like muligheter for alle.»

1094

1095 Arbeiderpartiet i Bergen bør derfor gå i front og kjempe for en rettferdig og human lov knyttet til
1096 kjøp og bruk av arbeidskraft, både nasjonalt og internasjonalt. Vi trenger en moderne slaveri-lov som
1097 kan bidra til å stanse tvangsarbeid i internasjonale leverandørkjeder, så vel som på norske
1098 arbeidsplasser.

1099

1100 Ifølge Global Slavery Index er det i dag 40,3 millioner mennesker som lever under betegnelsen
1101 «moderne slaveri» på verdensbasis. Bare i Norge er det estimert at det finnes 9000 slaver. Da
1102 spesielt innen bygg og anlegg, kosmetikk, ulovlig sexindustri og vaskeribransjen.

1103 Vi importerer varer for ca. 680 milliarder i året. Deler av dette er laget av barn eller slaver, dette har
1104 vi ikke noe lovforbud mot.

1105

1106 En av de viktigste grunnene til en lovendring er at man skal forhindre brudd på
1107 menneskerettighetene. Punkt to er at det skal være like konkurransevilkår for dem som jobber på
1108 lovlig vis.

1109

1110 En egen slaverilovgivning er nødvendig. Det vil være en viktig signaleffekt og øke bevisstheten slik at
1111 både Stortinget og forbrukere blir mer bevisst på at det er flere slaver i verden i dag enn noen gang.

1112 Minstekravet til Arbeiderbevegelsen bør i det minste være at vi står bak vår egen visjon.

1113

1114 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1115 • Be om at det blir utredet en egen anti-slaverilov
 - 1116 • At import av varer laget av barn eller som et resultat av slaveri blir forbudt.
 - 1117 • At politiet og arbeidstilsynet får tilført økte ressurser for å avdekke slaveri i Norge
- 1118

1119 [Livslang læring og fagskole](#)

1120

1121 Kunnskap er makt, og derfor har lik rett til utdanning alltid vært et sentralt krav for

1122 Arbeiderpartiet. Alle må sikres lik rett til grunnskole, videregående opplæring og

1123 lengre utdanninger. Utdanning må være tilpasset og dimensjonert til arbeidslivets behov, for at flest
1124 mulig ungdommer sikres arbeid etter endt utdanning. I et arbeidsliv i stadig raskere endring, vil
1125 relevante etter- og videreutdanninger ha enda større betydning fremover.

1126

1127 Den offentlige fellesskolen legger grunnlaget i utdanningssystemet. Et trygt læringsmiljø

1128 er avgjørende for den enkeltes og samfunnets utvikling. Arbeiderpartiet ønsker en mer

1129 helhetlig skoledag, trygge økonomiske rammer og en skole som sikrer like muligheter for

1130 alle. Arbeiderpartiet mener at arbeidslivskunnskap om det norske trepartssamarbeidet, samt faglige
1131 rettigheter og plikter skal være en del av opplæringsplanen i videregående skole.

1132

1133 Å ta et utdanningsvalg er for mange unge et vanskelig valg, og mange velger feil. Arbeiderpartiet vil
1134 derfor styrke rådgivningstjenesten i ungdomsskolen, slik at flere gjør kvalifiserte valg.

1135 Gjennomsnittsalder for å ta fagbrev i Hordaland er 27 år. Det tyder på at mange unge har tatt
1136 utdanningsvalg som ikke førte frem til relevant arbeid, men har seinere fått jobb i andre yrker og
1137 kvalifisert seg til å ta fagbrev gjennom praktisk arbeid og tilrettelagt teoriundervisning.

1138

1139 Livslang læring er oftest knyttet til arbeidslivets behov, med det daglige arbeidet som en viktig
1140 læringsarena. Vi må derfor tilrettelegge for et arbeidsliv som evner å ta i bruk og videreutvikle den
1141 enkeltes kompetanse. Voksnes læring er viktig som virkemiddel for sosial utjevning og økt trygghet.

1142 Arbeiderpartiet skal være pådriver og tilrettelegge for at arbeidslivet selv utvikler relevante
 1143 utdanningstilbud i samsvar med arbeidslivets behov.

1144

1145 Partene i arbeidslivet må være sentrale aktører i planlegging og iverksetting av etter- og
 1146 videreutdanningstiltak. I hovedavtalen mellom partene fremgår at alle arbeidsplasser skal
 1147 gjennomgå virksomhetens kompetansebehov, og i samarbeid sette opp kompetanseplan. Mellom
 1148 annet er økonomiske barrierer et hinder for at dette fungerer fullt ut etter intensjonen. Derfor vil
 1149 Arbeiderpartiet bidra til gode rammevilkår, med stipend- og låne-ordninger og dekking av utgifter til
 1150 livsopphold, slik at flere skal kunne benytte seg av etter- og videreutdanning. I denne sammenheng
 1151 må Statens Lånekaske tilby lån også til dem som studerer mindre enn 49%. For bedrifter som dekker
 1152 kostnader med etter og videreutdanning, bør det vurderes å etablere en refusjonsordning, etter
 1153 modell fra skattefunn.

1154

1155 I forbindelse med omstruktureringer i næringslivet og lignende, opplever mange å måtte ta nye
 1156 utdanningsvalg i voksen alder. Derfor må kvaliteten i karriereveiledningen styrkes, for å bidra til
 1157 likeverdige, tilgjengelige og godt kjente tilbud for unge og voksne i alle livsfaser. Dette krever en
 1158 rådgivningstjeneste hvor flere ansatte har yrkesfaglig bakgrunn.

1159

1160 Fagskolen er en viktig aktør i utdanningssystemet, og ikke minst viktig i et etter og
 1161 videreutdanningsperspektiv. Fagskolene tilbyr relevante utdanninger for virksomheter og
 1162 fagarbeidere som ønsker videreutvikling i sine fag. Arbeiderpartiet vil arbeide for en bedre og mer
 1163 forutsigbar finansierungsordning. Overordnet styring og finansiering av utdanningssektoren skal være
 1164 et offentlig ansvar.

1165

1166 Arbeiderpartiet mener utdanningssystemet må åpnes ytterligere for å etablere et mest mulig
 1167 sømløst utdanningssystem. Utdanning på fagskole må gi gode overganger til annen og lengre
 1168 utdanninger, eksempelvis til relevante tilbud i UH sektoren.

1169

1170 Arbeiderpartiet vil:

- 1171 • Arbeide for å styrke og synliggjøre det offentlige fagskoletilbudet.
- 1172 • Arbeide for å styrke og synliggjøre Y-veien, fra fagbrev og inn i lengre utdanninger.
- 1173 • Arbeide for å styrke arbeidsplassbaserte tilbud innen fagopplæring og fagskole.
- 1174 • Arbeide for å kvalitetssikre og tilrettelegge eksisterende og nye voksenopplæringstilbud
- 1175 tilpasset de voksnes livssituasjon.
- 1176 • Arbeide for at arbeidsgiver tilbyr nødvendig kompetanseheving ved reformer,
- 1177 omorganisering og teknologiske endringer, eksempelvis ved å etablere "kompetansefunn",

1178 etter modell fra skattefunn.

1179

1180 [Studentboliger](#)

1181

1182 Store deler av studenters inntekter låses opp i bokostnader. For enkelte kan tilgangen på
1183 studentboliger være avgjørende for om en har muligheten til å studere eller ikke. Dette mener
1184 Arbeiderpartiet i Bergen er uheldig. Bygging av studentboliger er et viktig virkemiddel for å kjøle ned
1185 leiemarkedet, i tillegg til å gi rimelige boliger til studenter som ønsker det. Arbeiderpartiet i Bergen
1186 mener at dekningsgraden bør ligge på minst 25 prosent. For å nå denne dekningsgraden er det
1187 nødvendig at det kommer større bevilgninger til utbygging av studentboliger de neste årene.
1188 Storbyene må i fremtidige runder prioriteres, da dette er området med størst press.

1189

1190 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1191 • Bygge minst 4000 studentboliger i året frem til målet om en dekningsgrad på 25 % er
- 1192 nådd. Målet om dekningsgrad må tilpasses i byer der det er en stor andel
- 1193 studenter
- 1194 • Definere studentboliger som et eget arealformål i Plan- og bygningsloven
- 1195 • Øke tilskuddsandelen til 50 % av kostnadsrammen
- 1196 • Gi en større andel av tildelingen til de store byene
- 1197

1198 [Tiltak for å sikre høy vaksinedekning i barnevaksinasjonsprogrammet](#)

1199

1200 God oppslutning om barnevaksinasjonsprogrammet, er avgjørende for en god folkehelse. Et viktig
1201 mål er å sikre flokkimmunitet ved at så mange barn som mulig vaksineres (høy dekningsgrad). Dette
1202 betyr at også de få som av medisinske grunner ikke kan vaksineres, også er beskyttet.

1203

1204 Vaksinemotstand er økende utfordring i mange land, inkludert Norge. Dette til tross for bred faglig
1205 enighet om vaksinenes effektivitet. Motstanden er ofte basert på feilaktig oppfatning av risiko for
1206 bivirkninger. Obligatorisk vaksinerings av barn har tidligere vært fremmet av Oslo Arbeiderparti, men
1207 frarådes av Folkehelseinstituttet da dette ikke øker dekningsgrad, og fordi frivillighet gir best
1208 grunnlag for å bygge tillit.

1209

1210 I dag er det slik at passivitet eller muntlig avslag til tilbud om barnevaksinasjon er tilstrekkelig, mens
1211 det derimot kreves skriftlig samtykke fra en forelder ved vaksinerings av barn.

1212

1213 En annen utfordring er at selv om alle barn i Norge, inkludert barn uten oppholdstillatelse, i
 1214 utgangspunktet har rett på helsetjenester (herunder også vaksiner), fremtrer det av lovteksten i
 1215 spesialisthelsetjenesteloven at dette ikke automatisk er gratis for denne gruppen.

1216 Arbeiderpartiet bør føre en solidarisk folkehelsepolitikk som beskytter alle barn i Norge, uavhengig
 1217 av migrasjonsbakgrunn og oppholdsstatus, mot alvorlig sykdom. Det er et kollektivt gode å skape
 1218 trygghet gjennom høy flokkimmunitet, og slik også beskytte sårbare enkeltindivider.

1219

1220 Arbeiderpartiet i Bergen mener at:

- 1221 • Foreldre som av ikke-medisinske grunner vil motsette seg at barna vaksineres, må i
- 1222 høyere grad ansvarliggjøres ved at det avkreves en underskrevet erklæring om at
- 1223 de fratar sine barn denne rettigheten inntil barnet selv bestemmer (fra fylte 16
- 1224 år).

1225 Norge må forplikte seg til å tilby gratis vaksinasjon til alle barn uavhengig av oppholdstillatelse.

1226 Ettersom udokumenterte immigranter ikke har folkeregistret adresse må en finne passende arenaer
 1227 for å formidle tilbudet, for eksempel i forbindelse med fødsel eller i asylmottak.

1228 [Kampen for å forhindre vold, voldtekt og overgrep](#)

1229

1230 Hvert år anslås det at mellom 8000 og 16.000 kvinner blir utsatt for voldtekt eller voldtektsforsøk i
 1231 Norge. 1 av 10 menn har blitt utsatt for en form for overgrep i løpet av livet. Til tross for disse dystre
 1232 tallene, er det bare en brøkdel av voldtekter som ender i anmeldelse, og kun 1% av
 1233 voldtektsanmeldelsene ender i felle dom.

1234

1235 Endring av straffeloven som omhandler voldtekt

1236 FNs Kvinnekomité og Amnesty har i flere år kritisert norske myndigheter for mangelfull innsats for å
 1237 forebygge, etterforske og straffe voldtekt. Det er flere tiltak som må til for å sørge for flere
 1238 domfellelser. En sentral innvending er at den norske voldtektsbestemmelsen i straffeloven ikke er i
 1239 overensstemmelse med internasjonale menneskerettighetsstandarter som pålegger staten å
 1240 kriminalisere ufrivillig seksuell omgang.

1241

1242 Sex uten oppriktig samtykke er voldtekt. Straffelovbestemmelsen må endres slik at den definerer at
 1243 all seksuell kontakt skal være frivillig. På den måten kan norsk lovgivning bedre ivareta
 1244 rettssikkerheten for voldtekts ofre. En annen er å styrke politiets voldtektsarbeid- og etterforskning
 1245 ved å styrke Kripos' voldtektsgruppe, og sørge for at ekspertgruppen involveres i alle saker

1246

1247 Overgrepssbilder

1248 Overgrepssbilder, også omtalt som hevnporno, er å offentliggjøre eller dele private bilder og filmer av
1249 seksuell karakter av andre uten tillatelse. Det er en relativt ny form for kriminalitet, men som har
1250 eksplodert i omfang.

1251

1252 Overgrepssbilder som enten er stjålet eller delt uten samtykke utgjør et digitalt overgrep, og
1253 etterforskning av slike bilder bør prioriteres av politiet. Alle politidistrikt bør ha ressurspersoner på
1254 digital etterforskning, slik at de har kapasitet og kompetanse til å etterforske og straffeforfølge de
1255 som stjeler, deler og viderebringer slike overgrepssbilder. Arbeiderpartiet i Bergen mener
1256 maksimumsstraffen for deling av overgrepssbilder i dag er for lav, og derfor ønsker vi å øke
1257 strafferamma.

1258

1259 Hjelpelinje for å hindre overgrep

1260 I Norge i dag mangler det en rekke hjelpetilbud for potensielle overgripere. Det finnes ingen god
1261 nettside med god kvalitetssikret informasjon eller en hjelpetelefon som potensielle overgripere kan
1262 ta kontakt med. Både fastleger, psykologer og sykepleiere mangler tilfredsstillende kompetanse på
1263 feltet, noe som kan være kritisk for om potensielle overgripere kommer til å begå et overgrep eller
1264 ikke. Flere land har et lavterskeltilbud for denne gruppen, det er det på tide at også vi får her i
1265 Norge.

1266

1267 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1268 • At straffeloven bør endres slik at loven definerer at all seksuell kontakt skal være
- 1269 frivillig
- 1270 • At antallet døgnåpne voldtektsmottak økes og at det sørges for god geografisk
- 1271 spredning i landet
- 1272 • At strafferammen for overgrepssbilder økes
- 1273 • Øke støtten til tjenester som slettmeg.no
- 1274 • Endre lovverket til at personen avbildet i seksuell karakter har rettigheter på bildet
- 1275 og derfor kan be om at bildene blir slettet, selv om bildene kun er privat
- 1276 oppbevart
- 1277 • Opprette en hjelpetelefon og anonym chattetjeneste for mennesker som er i
- 1278 faresonen for å begå overgrep
- 1279 • At krisesenteret gjøres lettere tilgjengelig for alle
- 1280 • Arbeide for økte midler til etterforskning av voldtektsaker
- 1281 • Styrke politiets etterforskning av voldtekt og seksuelle overgrep
- 1282 • Styrke KRIPOS sin voldtektsgruppe

1283

1284

1285

1286 Vold i nære relasjoner

1287

1288 Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem, og en krenkelse av menneskerettighetene.

1289 Arbeiderpartiets skal arbeide for at alle kommuner lager en handlingsplan mot vold i nære
1290 relasjoner. Handlingsplanen skal bidra til å heve kompetansen hos de ansatte i kommunen og
1291 videreutvikle samarbeidet mellom faggrupper, sektorer og forvaltningsnivåer.

1292

1293 På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet har Nasjonalt kunnskapssenter om vold og
1294 traumatisk stress (NKVTS), i samarbeid med de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress
1295 og selvmordsforebygging (RVTS), laget en nettbasert veileder for utvikling av
1296 kommunale/interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.

1297

1298 Veilederen forteller hvordan de som skal lage en handlingsplan kan gå fram, fra idé til planlegging og
1299 gjennomføring. RVTSene kan bidra i kommunene i utviklingen av kommunale handlingsplaner mot
1300 vold i nære relasjoner. Kilde: <https://www.nkvts.no/sites/komplan/Sider/default.aspx>

1301

1302 Vold i nære relasjoner utgjør både et kriminalitets- og folkehelseproblem. Arbeiderpartiet skal
1303 arbeide for at alle kommuner får oversikt over omfanget av vold i nære relasjoner i sin kommune.

1304

1305 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1306 • Arbeide for at alle kommuner lager en handlingsplan mot vold i nære relasjoner iht.
1307 veileder utarbeidet av NKVTS og RVTS.
- 1308 • Arbeide for at alle kommuner etablerer tverrfaglige team som samarbeider om
1309 hvordan kommunen kan forebygge vold i nære relasjoner (politi, kommune,
1310 barnevern). Og tilrettelegge for at tverrfaglige team bidrar til økt forståelse for
1311 hva vold i nære relasjoner handler om.
- 1312 • Arbeide for å sikre finansiell støtte til iverksettelsen av tiltak for å forebygge og
1313 bekjempe vold i nære relasjoner

1314

1315

1316 Forbud mot kjøp av sex

1317

1318 Det norske forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester har vært en reform for å skape frihet for
1319 mennesker som har vært utsatt for menneskehandel, trafficking og annen organisert kriminalitet.

1320 Mennesker er ikke varer som skal bli solgt. Prostitusjon er en av de industriene på verdensbasis som
1321 tjener mest penger. Mye av industrien drives gjennom organisert kriminalitet og mange av de

1322 prostituerte er smuglet inn i landet gjennom menneskehandel og trafficking. Bakgrunnen for at
1323 mennesker, spesielt kvinner, havner inn i prostitusjon kan være mange. Men de største årsakene er
1324 ofte tvang, trusler, fattigdom, rusavhengighet, menneskehandel og trafficking. Prostitusjon er en
1325 utnyttelse av kvinner i sårbare situasjoner.

1326

1327 Arbeiderpartiet i Bergen ønsker at kjøp av sex fremdeles skal være ulovlig, og at mennesker som i
1328 dag selger seksuelle tjenester eller som er ofre for trafficking må få gode muligheter til å komme seg
1329 ut av miljøet. Arbeiderpartiet i Bergen ønsker å gi ofre for trafficking og menneskehandel
1330 oppholdstillatelse, slik at de skal kunne ha andre muligheter til inntekt. Samtidig mener vi at
1331 oppfølgingen av dem som kjøper sex, men ønsker å slutte må bli bedre.

1332

1333 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1334 • At kjøp av sex og formidling av salg av sex skal være ulovlig i Norge
- 1335 • Ha en nasjonal handlingsplan mot kjøp av sex
- 1336 • Sikre et tilgjengelig, lavterskel og godt helsetilbud for de som selger sex
- 1337 • At ofre for menneskehandel og trafficking skal få oppholdstillatelse slik det er nedfelt
1338 i FNs protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker.
- 1339 • Bevilge mer penger til hjelpetiltak for de som selger sex og sikret en forutsigbar
1340 økonomi for disse tiltakene
- 1341 • Politiet må styrke kunnskapen og kompetansen sin om selgere av sex
- 1342 • Opprette et nasjonalt kunnskap- og ressurscenter om sexkjøp og menneskehandel
1343 for seksuelle formål
- 1344 • Gi et tilbud til mennesker som ønsker å slutte å kjøpe sex

1345

1346 [Skolegudstjenester](#)

1347

1348 Religionsfriheten er et viktig prinsipp som er slått fast i FNs verdenserklæring om

1349 menneskerettigheter. Fellesskolen skal være for alle. Derfor må den være livssynsnøytral, og
1350 undervisningen skal ikke være forkynnende. Samtidig skal skolen anerkjenne og respektere elevers
1351 rett til å ha en tro.

1352

1353 Skolegudstjenester har en lang tradisjon i Norge, særlig i forbindelse med julehøytiden. Dette er en
1354 tradisjon med røtter i Norges historie og kulturarv. Arbeiderpartiet i Bergen anerkjenner at mange
1355 har et nært forhold til skolegudstjenester. Samtidig er det en utfordring at mange skoler tar det for
1356 gitt at alle elevene skal delta på skolegudstjenester. Mange steder må elever som ikke ønsker å delta
1357 aktivt melde seg av. Dette kan oppleves som stigmatiserende og som et press til å være med. I tillegg
1358 melder elever og foreldre om at skolene ikke alltid stiller opp med et likeverdig alternativ til de
1359 elevene som velger ikke å delta på skolegudstjeneste.

1360

1361 Arbeiderpartiet i Bergen mener at elever som ønsker det fortsatt skal ha mulighet til å delta på
1362 skolegudstjenester i forbindelse med høytider som jul og påske. Men en viktig forutsetning er at det
1363 er kirken selv, og ikke skolen, som står som arrangør. Det må være aktiv påmelding, og skolene må
1364 stille med et likeverdig og livssynsnøytralt alternativ for de elevene som av ulike grunner ikke ønsker
1365 å delta på skolegudstjeneste.

1366

1367 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1368 • At skolen skal ikke stå som arrangør av religiøse arrangementer
- 1369 • At skolen skal fortsatt kunne legge til rette for at elever kan få delta på
1370 skolegudstjenester i regi av kirken i forbindelse med høytider som jul og påske
- 1371 • At det skal være aktiv påmelding til eventuelle skolegudstjenester
- 1372 • At skolen skal arrangere et likeverdig og livssynsnøytralt tilbud som oppleves som
1373 meningsfylt for de elevene som velger ikke å delta på skolegudstjeneste
- 1374 • At skolen skal legge til rette for at også elever med andre religioner eller livssyn skal
1375 kunne delta på arrangementer i forbindelse med religiøse høytider

1376

1377 [Rødgrønn skattepolitikk](#)

1378

1379 Det er ingen områder hvor forskjellen mellom arbeiderbevegelsen og høyresiden er større enn
1380 nettopp skattepolitikken. For å ta Norge i en ny retning vil Arbeiderpartiet legge om fra blå til
1381 rødgrønn skatt.

1382

1383 For arbeiderbevegelsen har alltid hensynet til de brede lag i befolkningen trumfet interessene til de
1384 som har mest fra før av. Gjennom en sosialdemokratisk samfunnsmodell har man bygd opp et
1385 velferdssamfunn med ambisjon å gi ulike mennesker like muligheter. Vi har kommet langt, men
1386 ulikhetene som følger av sosiale og økonomiske forskjeller gir fortsatt store forsprang til enkelte.

1387 Tall fra SSB viser at formuesulikheten har økt de siste årene. Skal vi i fremtiden ha mulighet til å ta
1388 store velferdsloft som vil gi flere mennesker bedre muligheter er vi avhengig av å sikre
1389 skatteinngangen. I en tid hvor veksten i formuer er større enn lønnsveksten og at kapitalen samler
1390 seg på få hender må Arbeiderpartiet presentere en politikk som omfordeler til alle.

1391

1392 En omlegging fra blå til rødgrønn skatt betyr at skattebyrden må økes for de med de
1393 største inntektene og formuene, mens skattebyrden reduseres for små og middels store inntekter.
1394 Satsen på formuesskatten må økes. Samtidig mener Arbeiderpartiet at små og vanlige inntekter må
1395 skattlegges lavere, slik at folk med lave inntekter får økt sin kjøpekraft.

1396

1397 Flate avgifter er en usosial og urettferdig form for skattlegging som rammer de som har minst mest.
1398 Det er urettferdig at arveavgiften fjernes, formuesskatten reduseres, mens vanlige folk må betale

1399 mer i sosiale avgifter. Arbeiderpartiet vil at skattesystemet skal innrettes slik at de som eier mest
1400 skal bidra mest. Arbeiderpartiet ser med bekymring på regjeringens økte avgifter. Flate avgifter som
1401 ikke har en helse- eller miljøpolitisk begrunnelse må erstattes med progressiv skattlegging.

1402 Nye digitale inntektsmodeller og multinasjonale selskaper utfordrer skattegrunnlaget.

1403

1404 I dag misbruker både multinasjonale selskaper og enkeltpersoner det internasjonale

1405 skattesystemet for å unngå å betale skatt. For Arbeiderpartiet er det en selvfølge at alle skal betale
1406 skatt. Derfor vil Arbeiderpartiet gå inn for enhetlig skattlegging av multinasjonale selskaper. Digitale
1407 selskaper som Facebook og Google fører inntektene sine ut av landet til hovedkontor i land med
1408 kunstig lave skattesatser. Det undergraver skattegrunnlaget i Norge og andre land. Derfor vil
1409 Arbeiderpartiet at selskaper med en digital inntektsmodell skal skattlegges i landet der tjenesten
1410 leveres.

1411

1412 Arbeiderpartiet i Bergen vil:

- 1413 • Øke satsen på formuesskatten, men beholde et høyt bunnfradrag
- 1414 • Redusere skattebyrden for lave og middels store inntekter
- 1415 • Redusere flate avgifter som ikke har en helse- eller miljøpolitisk begrunnelse
- 1416 • Selskaper med en digital inntektsmodell må skattlegges i landet der tjenesten
- 1417 leveres, og skattenivået på digitale tjenester må økes
- 1418 • Innføre enhetlig skattlegging av multinasjonale selskaper
- 1419

1420 [Sosialdemokratisk skattepolitikk](#)

1421

1422 Det er ingen områder hvor forskjellen mellom arbeiderbevegelsen og høyresiden er større enn
1423 nettopp skattepolitikken. For å ta Norge i en ny retning vil Arbeiderpartiet legge om fra blå til
1424 rødgrønn skatt.

1425

1426 For arbeiderbevegelsen har alltid hensynet til de brede lag i befolkningen trumfet

1427 interessene til de som har mest fra før av. Gjennom en sosialdemokratisk samfunnsmodell har man
1428 bygd opp et velferdssamfunn med ambisjon å gi ulike mennesker like muligheter. Vi har kommet
1429 langt, men ulikhetene som følger av sosiale og økonomiske forskjeller gir fortsatt store forsprang til
1430 enkelte.

1431

1432 Tall fra SSB viser at formuesulikheten har økt de siste årene. Skal vi i fremtiden ha mulighet til å ta
1433 store velferdsløft som vil gi flere mennesker bedre muligheter er vi avhengig av å sikre

1434 skatteinngangen. I en tid hvor veksten i formuer er større enn lønnsveksten og at kapitalen samler
 1435 seg på få hender må Arbeiderpartiet presentere en politikk som omfordeler
 1436 til alle.
 1437
 1438 En omlegging fra blå til rødgrønn skatt betyr at skattebyrden må økes for de med de største
 1439 inntektene og formuene, mens skattebyrden reduseres for små og middels store inntekter.
 1440 Flate avgifter er en usosial og urettferdig form for skattlegging som rammer de som har minst mest.
 1441 Arbeiderpartiet ser med bekymring på regjeringens økte avgifter. Flate avgifter som ikke har en
 1442 helse- eller miljøpolitisk begrunnelse må erstattes med progressiv skattlegging.
 1443
 1444 Nye digitale inntektsmodeller og multinasjonale selskaper utfordrer skattegrunnlaget. I dag
 1445 misbruker både multinasjonale selskaper og enkeltpersoner det internasjonale skattesystemet for å
 1446 unngå å betale skatt. For Arbeiderpartiet er det en selvfølge at alle skal betale skatt. Derfor vil
 1447 Arbeiderpartiet gå inn for enhetlig skattlegging av multinasjonale selskaper. Digitale selskaper som
 1448 Facebook og Google fører inntektene sine ut av landet til hovedkontor i land med kunstig lave
 1449 skattesatser. Det undergraver skattegrunnlaget i Norge og andre land. Derfor vil Arbeiderpartiet at
 1450 selskaper med en digital inntektsmodell skal skattlegges i landet der tjenesten leveres.
 1451
 1452 Arbeiderpartiet vil:

- 1453 • Redusere skattebyrden for lave og middels store inntekter
- 1454 • Redusere flate avgifter som ikke har en helse- eller miljøpolitisk begrunnelse
- 1455 • Skattlegge selskaper med en digital inntektsmodell i landet der tjenesten leveres.
- 1456 Skattenivået på digitale tjenester må økes.
- 1457 • Innføre enhetlig skattlegging av multinasjonale selskaper.
- 1458

1459 Retten til god seksuell helse

1460
 1461 Vestland Arbeidarparti vil utvide helsestasjonstjenester til å inkludere de opp til 25 år. I tillegg
 1462 ønskes det å utvide forskrivningsretten til helsesykepleiere til at de kan veilede om og skrive ut
 1463 prevensjon for de under 16 år. Gi alle opp til 25 år tilbud om gratis selvbestemt prevensjonsmiddel
 1464 og gratis nødprevensjon hos skolehelsetjenesten. Tilby gratis HPV-vaksine og at det innføres som en
 1465 del av skolevaksinasjonsprogrammet. Innføre e-helsetjeneste. Gi alle unge opp til 25 år tilgang til
 1466 gratis medisin for behandling av alle seksuelt overførbare sykdommer. Gjøre kvinnelige
 1467 hygieneprodukter kostnadsfritt tilgjengelig på skoler og helsestasjoner. At alle videregående skoler
 1468 skal ha tilgjengelig prøvetakingsutstyr for kjønnsykdommer og et sted disse prøvene kan leveres.
 1469

1470 Begrunnelse:

1471 Alle mennesker har rett til en god seksuell helse. Tilgang til kunnskap, informasjon og undervisning
1472 om seksualitet og seksuell helse er grunnleggende for å gi mennesker mestringskompetanse og
1473 kontroll over sin egen seksuelle og reproduktive helse. Det er derfor viktig at det offentlige går foran
1474 for å sørge for at alder, sosioøkonomiske faktorer og sosiale forhold aldri hindrer mennesker i å få
1475 tilgang på god og riktig kunnskap, informasjon om deres rettigheter og tilgang på helsetjenester som
1476 ivaretar deres fysiske, psykiske og seksuelle helse. Kvalifisert helsepersonell skal alltid være lett
1477 tilgjengelig for alle, spesielt for utsatte grupper som ungdom.

1478

1479 Vestland Arbeidarparti er stolte over den positive utviklingen i Norge hvor samfunnet i større grad er
1480 preget av toleranse for mangfold av legninger, åpenhet, få tabuer og selvbestemmelsesrett. Dette
1481 betyr derimot ikke at vi er i mål med å skape et samfunn hvor alle passer inn, og føler deres seksuelle
1482 rettigheter er ivaretatt.

1483 [Framtidsretta seksualitetsundervisning](#)

1484

1485 Vestland Arbeiderparti vil at det skal utformes en fornyet læreplan innen seksualitetsundervisning.
1486 At seksualitetsundervisningen i skolen i større grad handler om grensesetting, rettigheter,
1487 seksualitet, kjønns- og legningsmangfold, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kommunikasjon, relasjoner
1488 og følelser. At det skal tilbys en oppdatert obligatorisk kurs innen seksualitetsundervisning for
1489 helsesykepleiere. Det skal opprettes fag/emner for seksualitetsundervisning innen barnehage-, lærer
1490 og lektorutdanning.

1491

1492 Begrunnelse:

1493 Dagens seksualitetsundervisning er svært mangelfull. Det er svært ujevnt tilbud på ulike skoler og
1494 ofte lite relevant for hva ungdommer faktisk trenger, og tar sjeldent opp kommunikasjonsdelen av
1495 sex. Grensesetting og samtykke er områder som er essensielle når det kommer til seksualitet og
1496 forståelse vedrørende egen kropp og egne rettigheter. Vestland Arbeidarparti mener den ideelle
1497 seksualitetsundervisningen bør ta for seg temaer som blant annet grensesetting, følelser og kjønns-
1498 og seksualitetsmangfold

1499

1500 Vestland Arbeiderparti mener barn må lære å være normkritiske, med mål om alle skal bli inkludert
1501 uansett legning og kjønnsidentitet. Blant ungdom finnes det fortsatt mange fordommer og dårlige
1502 holdninger til LHBTI-samfunnet, og for Vestland Arbeidarparti er det en prioritert oppgave å sørge
1503 for at disse fordommene forsvinner. Det skal også være en sentral del av seksualitetsundervisningen
1504 å lære om grensesetting og respekt for hverandre. Mer kunnskap om hverandre og hverandres
1505 grenser er et viktig tiltak for å forebygge hendelser som vold og voldtekt. Andre temaer som
1506 toleranse, legningsmangfold, kjønns- og seksualitetsmangfold, og likeverd må i større grad prege
1507 seksualitetsundervisningen.

1508 Høyrepopulisme og ekstremisme i vekst

1509

1510 Vestland Arbeidarparti vil jobbe hardere for å straffeforfølge personer som ytrer politiske hatytringer
1511 på Internett. Vi skal frata statsstøtten til organisasjoner som aktivt fremmer diskriminering.

1512 Kriminalisere kjøp, salg og bruk av diskriminerende og hatefulle symboler og gjenstander. Sørge for
1513 at terrorangrepet 22. juli og høyreekstremisme som politisk strømning blir viet en betydelig andel i
1514 pensum i samfunnsfagene i grunnskolen og videregående.

1515

1516 Begrunnelse:

1517 Fra unge AUFere på 1930-tallet mistet livet i kamp mot Francos fascisme, til AUF og
1518 Arbeiderpartimedlemmer ble fengslet og henrettet under tysk okkupasjon i årene 1940-45, og ikke
1519 minst til 69 av våre, mistet livet på Utøya 22. juli 2011 har vi blitt minnet på viktigheten av arbeidet
1520 mot anti-demokratiske ideologier.

1521

1522 Vestland Arbeidarparti ser med stor bekymring på den voksende høyrepopulismen i Europa.
1523 Høyrepopulistiske og innvandringsfiendtlige politikere skaper i stadig større grad fiendebilder av
1524 innvandrere, jøder og muslimer og som en antirasistisk organisasjon vil Arbeiderpartiet lede an
1525 kampen for et samfunn for alle.

1526 Vestland Arbeiderparti ønsker også et sterkere vern av spesielt utsatte grupper i samfunnsdebatten,
1527 og vil at arbeidet for å straffeforfølge personer som sprer trusler på internett prioriteres. Som et ledd
1528 i kampen mot den gryende høyreekstremismen i Europa, vil Arbeiderpartiet også støtte arbeidet
1529 med å beskytte grupper som mottar hets og trusler fra ytterliggående grupperinger.

1530 Arbeiderpartiet ønsker derfor et forbud mot demonstrasjoner i regi av voldelige organisasjoner.
1531 Arbeiderpartiet setter minoritetspersoner og andre særlig utsatte gruppers frihet fra hets foran
1532 ekstremistiske grupperingers rett til å spre hat og frykt i befolkningen.

1533 Styrk eldreomsorga

1534

1535 Arbeiderpartiet vil bygge ei likeverdig og god eldreomsorg i heile landet. Den skal vere uavhengig av
1536 den enkelte brukars og kommunes økonomi. For mange kommunar må lovpålagde tenester bli
1537 prioritert, og det kan medføre at viktige omsorgsoppgåver blir stoppa eller reduserte. Staten må
1538 styrke økonomien til kommunane slik at dei maktar å ta i vare sine omsorgsoppgåver.

1539

1540 Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding: «Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre». Det er
1541 eit fylldig dokument med oversyn over mange gode og naudsynte tiltak for å nå dei måla meldinga
1542 legg opp til, at eldre skal få halde på god helse, oppleve god livskvalitet, og når det trengst, få den
1543 helsehjelpa den enkelt har behov for. Men derimot, i same meldinga, står det mindre forpliktande:

1544 «Det understrekes at forbedring av eldreomsorgen i hovudsak dekkes av kommunenes frie
1545 inntekter.» For kommunar med dårleg økonomi vil dette hindre ei utbygging av tenestene.

1546 NEI til klasseskilje ved assistert befruktning og fosterdiagnostikk

1547
1548 Luster Arbeiderparti vil motverka det vaksande klasseskilje blant dei som har råd til å få naudsynt
1549 fosterdiagnostikk og vellukka assistert befruktning, og dei som ikkje har det. Fleirtalet i Stortinget
1550 bør snarast råd fylgja opp valløfta på feltet.

1551
1552 Det er fleirtal i Stortinget for å gjera endringar i bioteknologilova slik at fleire ufrivillig barnlause par
1553 og einslege kan få barn. Desse får no draumane om familie knust fordi KRF gjennom den nye
1554 regjeringsplattforma er gjeve vetorett i spørsmålet om eggdonasjon og assistert befruktning for
1555 einslege.

1556
1557 Også innføring av tidleg ultralyd og NIPT-prøve vil redde liv. Det er eit viktig verkemiddel for å få ned
1558 tal ynskte og uynskte seinabortar. Suksessfull assistert befruktning for par og einslege samt viktige
1559 delar av fosterdiagnostikken er i dag forbeholdt dei som har moglegheit til å oppsøkje det utan
1560 fellesskapet si hjelp.

1561
1562
1563 Luster Arbeiderparti godtek ikkje at eit parti p.t. med ein oppslutnad under sperregrensa skal sperre
1564 for endringar i bioteknologilova som er fagleg tilrådde og naudsynte for alle det gjeld.

1565

1566 En aktiv alderdom

1567

1568 Å sikre eldre en trygg og verdig alderdom er kommunenes lovpålagte oppgave. For at kommunene
1569 skal ha mulighet til å gi eldre det tilbudet de fortjener må Stortinget sørge for en god nok
1570 kommuneøkonomi.

1571 I dag jobber flere tusen kvinner og menn i pleie- og omsorgssektoren. Tross engasjerte mennesker
1572 og varme hender i omsorgen blir det stadig rapportert at ansatte ikke føler at de har tid til å gjøre
1573 hverdagen til de eldre mer sosial ved å ta den ekstra praten eller å ta beboere med på tur.

1574 AUF mener at det er behov for flere aktivitetstilbud for eldre, og at det særlig er viktig å ansette flere
1575 aktivtører på sykehjem og eldresenter. Antall eldre i Norge blir stadig høyere. Mange eldre står
1576 lengre i jobb, og er en stor ressurs for samfunnet vårt. Samtidig er det for få møteplasser og
1577 aktivitetstilbud for eldre som er tilpasset deres ønsker og behov.

1578

1579 Arbeiderpartiet vil:

- 1580 • At kommunene må ta ansvar for å ansette aktivtører i eldreomsorgen
- 1581 • At flere kommuner skal innføre prøveprosjekt med sommerjobb for unge mellom 16
- 1582 - 18 år som aktivtører på sykehjem etter modell fra Bergen
- 1583 • At alle kommuner skal ha tilbud om møteplasser og aktivitetstilbud for eldre
- 1584 At det må legges til rette for bedre dagtilbud og aktivitetstilbud for demente

